

Bizim Ailə

No:5-Yanvar-Fevral-2009- Qadın Ailə Jurnalı

Dünya var olduqca,
doğma vətənim

AZAD
AZƏRBAYCANIM

BİZİM AİLƏ

Qadın- Ailə jurnalı

Dövlət Reystr № 20929

Təsisçi və redaktor:

Samirə Mahmudova

Məsul katib:

Mədinə Əliyeva

Redaktor müavinləri:

Eslemnur Məmmədova

Qətibə Vaqifqızı

Redaksiya heyəti:

Dr.Mehri Məmmədova

Dr.Qiyəmət Məhərrəmli

Dr.Sevinc Aslanova

Dr.Mehriban Qasımova

Dr.Samirə Həsənova

Şefika Kaya Meriç

Gülnarə Atakışiyeva

Zeynəb Nuri

Meryem Demir

Vüsalə Quliyeva

Rəna Mirzəliyeva

Aynur Quliyeva

Abunə və reklam işləri:

Aynur Məmmədova

Dizayn: Bizim ailə

Ünvan: Bakı şəhəri, Nəsimi

r/n C. Məmmədquluzadə

küçəsi.

Tel: 0503696523

Web:

www.bizimailə.az

e-mail:

bizimaile@bizimaile.az

bizimailedergisi@yahoo.com

Əziz oxucu!

2008-ci ili geridə buraxaraq 2009-cu ilə qədəm basmış olduq. Sağ və sağlam olanlar üçün 2009-cu ildə göz yumub açdığımda gəlib keçəcəkdir. Önəmli olan, günlərin, ayların hətta illərin keçməsi deyil, xeyirli və bərəkətli olaraq keçməsi, yeni-yeni nailiyyətlər əldə edərək keçməsidir.

Möhtərəm oxucularımız bizim bu sayımızda əsas mövzumuz vətən sevgisi ilə əlaqədardır.

Çiçəyi saralıb, yarpağı solsa,

Quru torpağından əlaqətini.

Qürbətdə vətənçin yanar kim olsa,

Vətənin vətəndə bilək qədrini.

Həqiqətən insan heç bir zaman əlindəki nemətin qədrini, dəyərini anlamır. O neməti itirdiyi zaman əlindən gedənə heyfislənir. Vətənin dəyərini də ancaq qürbət əldə olanda dərk edir. Ağıllı olan hər kəs vətəninə hər zaman düşüncə ilə onun möhkəmlənməsi, çiçəklənməsi üçün, dünyaya tanınması üçün səy göstərməlidir. Vətənin xidmətində duran hər bir Azərbaycan övladı canıyla, qanıyla bu torpağın, bu vətənin keşiyində durmalı, onu düşmənlərdən qorunmalıdır. Bu yolda canını qurban verənlər xalqımızın tarixinə, yaddaşına qırmızı hərflərlə həkk olunmuşlar. Gələcək nəsillərə bir ibrət salnaməsi və mənəvi irs qoyub getmişlər.

Bundan başqa bu sayımızda 1990-cı il 20 yanvarda canlarıyla, qanlarıyla vətənimizi qoruyan şəhidlərimiz bir daha xatırlanacaq. İslamda ilk şəhid qadın olan **Hz. Sümeyyə** haqqında məlumat veriləcək, Möhtərəm **Osman Nuri Topbaşın "Vaxt keçmədən, Günəş batmadan", Qətibə Vaqif qızının qədim Çəmbərəkənd** haqqında məlumatları, diş həkimi **Validə Firudin qızının** uşaqlarda diş xəstəlikləri ilə əlaqədar **"Sağlam və bəyaz gülüş"** mövzusu, ləzzət dünyasında qadınlarımızın diqqətini cəlb edəcək mövzular, yenə də uşaqlarımızı yada salaraq **"Gəlin birlikdə gülək"**, Zaqatala rayonunun 4-cü sinif tələbəsi **Hilal Niyazovanın "Sən demə anam haqlıymış"** mövzusu sizlərin köməyini oxşayacaqdır.

Əziz oxucularımız 2009-cu ilin bütün insanlara, siz oxucularımıza səadət və xoşbəxtlik gətirməsini və ölkəmizin birlik və bərabərliyinin qorunmasına kömək olmasını arzu edirik, Allaha əmanət olun. O biri sayılarda görüşmək ümidilə sizlərdən ayrılıraq.

İÇİNDƏKİLƏR

VƏTƏN ÇAĞRISI <i>Samirə MAHMUDOVA</i>	3
VƏTƏN NAMİNƏ <i>Mehman MƏMMƏDOV</i>	5
ƏN QİYMƏTLİ VARLIĞIMIZ: VƏTƏN <i>Mədinə ƏLİYEVƏ</i>	8
ŞƏHİDLƏR XİYABANININ SÖYLƏDİKLƏRİ <i>Şəfika Kaya MƏRİÇ</i>	10
PEYĞƏMBƏRİMİZİN SEVDİYİ GƏNC <i>Vüsalə QULİYEVƏ</i>	12
RƏBBƏ QOVUŞMAQ ARZUSU: ŞƏHİDLİK <i>Fatma BAĞAN</i>	14
UŞAQ VƏ GEYİM <i>Esləmnur MƏMMƏDOVA</i>	16
TARİXİ HƏQİQƏT <i>Familə NİFTƏLİYEVƏ</i>	18
HZ.SÜMEYYƏ <i>Xəyalə ABDÜLAZİM</i>	19
OT KÖKÜ ÜSTƏ BİTƏR <i>Nailə FƏRHAD QIZI</i>	20
VAXT KEÇMƏDƏN, GÜNƏŞ BATMADAN <i>Osman Nuri TOPBAŞ</i>	22
SUALLAR, SUALLAR, SUALLAR <i>Hatice ŞAHİN</i>	28
ÇƏMBƏRƏKƏNDƏN ŞƏHİDLƏR XİYABANINA GEDƏN YOL <i>Qətibə VAQİFQIZI</i>	30
BİRLİK SİMFONİYAMIZI SƏSLƏNDİRMƏLİYİK <i>Dr. Qiymət MƏHƏRRƏMLİ</i>	32
İLƏHİ HİKMƏT VƏ SƏN <i>Xanım HƏMZƏYEVƏ</i>	34
SAĞLAM VƏ BƏYAZ GÜLÜŞ <i>Dr. Validə FİRUDİN QIZI</i>	36
LƏZZƏT DÜNYASI <i>Müeysser TAŞLIYAR</i>	38
MƏTBƏX MƏDƏNİYYƏTİ <i>Məryəm XƏLİLOVA</i>	40
GƏLİN BİRLİKDƏ GÜLƏK <i>Aynur QULİYEVƏ</i>	42
SƏN DEMƏ ANAM HAQLIYMIŞ <i>Hilal NİYAZOVA</i>	44

3

VƏTƏN ÇAĞRISI

10

ŞƏHİDLƏR XİYABANININ SÖYLƏDİKLƏRİ

22

VAXT KEÇMƏDƏN, GÜNƏŞ BATMADAN

19

HZ.SÜMEYYƏ

VƏTƏN ÇAĞRISI

Dünyaya göz açdığı gündən etibarən insan ətraf aləmdə sevgi təzahürləri ilə qarşılaşır. İnsanın mayasını sevgi ilə yoğuran Allah onu ünsiyyət qurmaq və qaynayıb-qarışmaq üçün müxtəlif millət və qəbilələrə bölmüşdür. Ətraf aləmlə əlaqə yaratdıqca zamanla insanın psixologiyasında bir çox şeyə qarşı sevgi hissləri formalaşır. Bu hisslər müxtəlif olur; Allah sevgisi, ana sevgisi, dünya sevgisi, övlad sevgisi, vətən sevgisi və s. Bunlar arasında ən mühümlərindən biri də vətənə duyulan bağlılıq və sevgidir.

Vətən insanın doğulub boya-başa çatdığı məkana verilən addır. Bu ad insana o qədər əzizdir ki, bu haqda şerlər yazılır, mahnılar bəstələnir, bu mövzuda seminarlar düzənlənir. Vətənin hər qarışı onu qoynunda böyüdən bəşər övladı üçün əvəzəilməz mənəvi mirasdır.

Vətən insana o qədər doğmadır ki, şairlər onu ana sözü ilə bir tutar, “**Ana Vətən**” deyə çağırırlar. Çünki insan üçün anadan və vətəndən dəyərli şey yoxdur. İnsan sevdiyi uğrunda canından keçdiyi kimi vətəni uğrunda da əlindən gələni etməli, onun hüdudlarını xarici düşmənlərdən qorumaq lazımdır. Vətəni təhlükə gözləyən zaman heç tərəddüd etmədən sinəsini qabağa verərək vətəni müdafiə etməlidir. Vətən ona daima sadıq olana vətəndir. Vətən–onu qoruyandır. Vətən demək ana deməkdir, vətən demək ailə deməkdir. Ailəsinin əmin–amanlığını, gələcəyini qoruyan şəxs vətənin hər qarışına sahib çıxmalıdır.

Uca dinimiz olan İslam dinində vətən sevgisinə Allah və Peyğəmbər sevgisi qədər əhəmiyyət verilir. Allah Rəsulu (s.ə.s.): “*Vətəni sevmək imandandır.*”

buyurmuşdur. Bu yolda özünü fəda edən şəhid məqamına yüksələr. Şəhidlik isə İslam dinində insanı Allaha yaxınlaşdıran ən ülvî əməllərdən biridir. Bu baxımdan Allah Rəsulunun səhabələri hər zaman vətəninə və dininə mənafeyi naminə sevə-sevə savaşa qatılmış və bununla bağlı böyük fədakarlıqlar etmişlər. Bu dəyərlərin bir parçası olan biz Azərbaycan Türkləri də vətən uğrunda hər zaman böyük fədakarlıqlar etmiş, onu canımızdan çox sevmiş və onu qorumaq və müdafiə etmək üçün canımızdan belə keçmişik. Azərbaycanın sevimli şairlərindən Abbas Səhhət “**Vətən**” şerində:

Vətəni sevməyən insan olmaz,

Olsa ol şəxsdə vicdan olmaz.

Sözlərilə hər kəsin qəlbində vətənə qarşı sevgi olduğunu bildirərkən vətəni sevməyən şəxsin olmadığını, olsa da o insanın vicdanının olmadığını, bununla da bir mənada o şəxsin heç bir mənəvi dəyərinin olmadığını nə gözəl ifadə etmişdir.

Bu gün torpağımıza əl uzadanlar çoxdur. Hər bir Azərbaycan vətəndaşı onu yağlı düşmənlərdən qorumaq, lazım gələrsə bu yolda canından belə keçməlidir. Ta qədimdən ulu babalarımız bu

torpağın hər qarışını qorumaq üçün övladlarını buna hazırlayar, nənələrimiz isə igidlərimizi ruhlandırmaq üçün vətən haqqında bayatılar söyləyərdilər:

Şeh düşübdü çəmənə,

Mənə vətən qalandı,

Nərgizə, yasəmənə.

Sənə vətən qalandı.

Mən balama qurbanam,

Biz gedirik dünyadan,

Balam qurban vətənə.

Yenə vətən qalandı.

Böyük öndərimiz Heydər Əliyev gələcəyimiz olan yeni nəsillərə bu torpağı sevib qorumağın millətimiz və dinimiz qarşısında müqəddəs borcumuzun olduğunu bildirərək belə demişdir:

“Hər bir gənc Azərbaycanın müstəqilliyini təmin etmək üçün Vətəni sevməlidir, ölkəni sevməlidir, torpağı sevməlidir, millətini sevməlidir, xalqını sevməlidir, dilini sevməlidir, dinini sevməlidir, milli adət-ənənələrini sevməlidir”.

İnsan üçün anadan və vətəndən dəyərli şey yoxdur. İnsan sevdiyi uğrunda canından keçdiyi kimi vətəni uğrunda da əlindən gələni etməli, onun hüdudlarını xarici düşmənlərdən qorumaqdadır. Vətəni təhlükə gözləyən zaman heç tərəddüd etmədən sinəsini qabağa verərək vətənini müdafiə etməlidir. Vətən ona daima sadıq olana vətəndir. Vətən–onu qoruyanındır. Vətən demək ana deməkdir, vətən demək ailə deməkdir. Ailəsinin əmin–amanlığını, gələcəyini qoruyan şəxs vətənin hər qarışına sahib çıxmaldır.

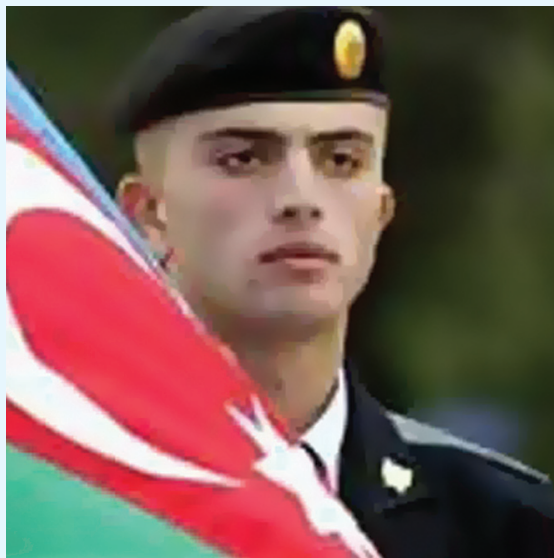
VƏTƏN NAMİNƏ

Vətən! Və Ana! Nə qədər də böyük bir məfhum. Bu iki varlığın qarşısında aciz, böyük bir kütlə o qədər aciz ki, hətta bütün ömrün boyu ona minnətdar olursan və hər iki varlıqdan ötrü canını belə əsirgəmirsən.

Ana! Hansı ki, heç kimin qarşısında əyilməyən böyük şairimiz və yazıçımız Cəfər Cabbarlı bu adın qarşısında diz çöküb. Ana! Cənnət, məkan belə bu ilahi varlığın ayaqları altındadır.

Vətənə sayğı və sevgini biz analarımızdan öyrənirik. Ana və Vətən sözlərinin də yanaşı işlədilməsi heç də təsadüfi deyildir. Biri bizi dünyaya gətirən, o biri isə bizə yaşam üçün qollarını açan varlıqdır. Deməli, bizi dünyaya gətirən ana Vətənin övladıdır. Dünyaya göz açdığımız gündən, canımızı torpağa tapşıracağımız anadək biz ana və vətənə olan saygımızı və borcumuzu unutmamalıyıq. Vətən naminə bizə şirin olan canımızdan keçməli, əgər lazım gələrsə son damla qanımıza qədər vuruşmalıyıq. Çünki biz sıxılarkən dərdimizi anamızla paylaşdığımız kimi, müəyyən yaş həddindən sonra da yaşadığımız yerin rahat və əlverişli olmasından asılı olmayaraq Vətənə üz tuturuq. Vətənə qayıdıb, böyüyüb boya-başa çatdığımız çağları xatırlayıb, ilk dəfə gözlərimizi açıb gördüyümüz və udduğumuz vətən havasını duymaq və oradan canımızı tapşırmaq istəyirik.

Bu gün kimlərsə hərbi xidməti başa vurduqdan sonra özlərini vətənə olan borclarını qaytarmış hesab edirlər. Əs-

Vətən! Və Ana! Nə qədər də böyük bir məfhum. Bu iki varlığın qarşısında aciz, böyük bir kütlə o qədər aciz ki, hətta bütün ömrün boyu ona minnətdar olursan və hər iki varlıqdan ötrü canını belə əsirgəmirsən. Ana! Hansı ki, heç kimin qarşısında əyilməyən böyük şairimiz və yazıçımız Cəfər Cabbarlı bu adın qarşısında diz çöküb. Ana! Cənnət, məkan belə bu ilahi varlığın ayaqları altındadır.

lində isə bu belə deyil. Hərbi xidməti başa vurmuşansa, deməli, sən Vətənə olan borcunu ödəməyə hazırsan. Vətənin dar günündə əlindən gələn köməyi etməyə hazırsan. Bəs hərbi xidmətə yararlı olmayanlar daim «*Vətən borcunu*» öz çiyinlərində daşıyacaqlar? Xeyr. Vətənə borc o demək deyildir ki, sən nə isə etdin, onu ödəmiş oldun. Bu borc biznes borcundan fərqlənir. Sən Vətən torpağında yaşayırsansa, deməli, ona borclusan. İstər hərbi xidmətə gedənlər, istərsə də bu xidmətə yararlı olmayanlar ürəkləri döyüncə, qanı damarlarında axdıqca, bu şərəfli borcun daşıyıcısı olacaqlar. Kimi avtomatla səngərdən, kimi də qələmlə vətənə və cəmiyyətə xidmət edir. Vətənə tək döyüşən əsgər deyil, düşünən beyin də gərəkdir. Güc birlikdədir, birlik isə diriləkdir.

Doğma vətənimiz Azərbaycan bu gün «*dünəndə*» müqayisədə xeyli dəyişib. Bu həm müsbət, həm də mənfi mənada özünü biruzə verməkdədir. Müsbət mənada sivilizasiyanın inkişafı ilə əlaqədar Azərbaycan mədəniyyəti inkişaf edir və iqtisadiyyatda baş verən dinamik proseslər nəticəsində dövlətimiz regionun liderinə çevrilib. Dünya ölkələrdə diaspor təşkilatlarımız xeyli qüvvətlənib və aparılan düzgün xarici siyasət nəticəsində xaricdə yaşayan soydaşlarımızın vətənlə sıx bağlılığı artıb və s.

Vətənə sayğı və sevgini biz
analarımızdan öyrənirik.
Ana və Vətən sözlərinin də
yanaşı işlədilməsi heç də
təsadüfi deyildir. Biri bizi
dünyaya gətirən, o biri isə
bizə yaşam üçün qollarını
açan varlıqdır.

Ulu Tanrının Azərbaycana bəxş etdiyi zəngin təbii sərvətlərə göz dikən bir sıra xarici dövlətlər tarixən Azərbaycanın əzəli torpaqlarını işğal etməyə və bu zəngin sərvətlərin mənimsəməyə can atmışlar. Lakin vətən naminə ölməyi özlərinə şərəf bilən xalqımızın mübarizliyi və vətənpərvərliyi sayəsində əcdadlarımızdan miras qalan bu torpaqları gənc nəsillərə çatdırmağı bacarmışlar.

Tarixən «*qara buludların*» təqibinə məruz qalmış torpaqlarımız bu gün günəşin parlaq şüaları ilə işqlənir və qızınır. Düzdür, «*günəşin tutulması*» və nəticədə yaranan qaranlıq mühitin ucbatından sərhədlərimizin yerini itirdik. Xüsusən də, Arazın «*öz axarının daşması*» böyük bir xalqı kiçik hissələrə böldü.

Yaranmış qaranlıq mühiti aydınlandıraraq, sərhədlərimizi bərpa etmək əvəzinə, günəş şüaları sayəsində işqlənmiş ərazilərə çəkildi. Bir də gördük ki, ucsuz-bucaqsız Azərbaycan torpaqlarından yalnız bir «*qarışı*» bizə məxsusdur. Hələ üstəlik ona da göz dikənlər tapıldı, səsimizi çıxara bilmədik. Çünki, səsimizi özümüz belə eşitmədik. Həm də bütün bunları əvvəlcədən planlaş-

dıran məlum dövlətlər bizi daxilən parçalamağı bacarmışdı. Bütün bunların nəticəsində də biz torpaqlarımızın bir hissəsinə xəritələrdən və tv ekranlarından baxmaqla kifayətləndik.

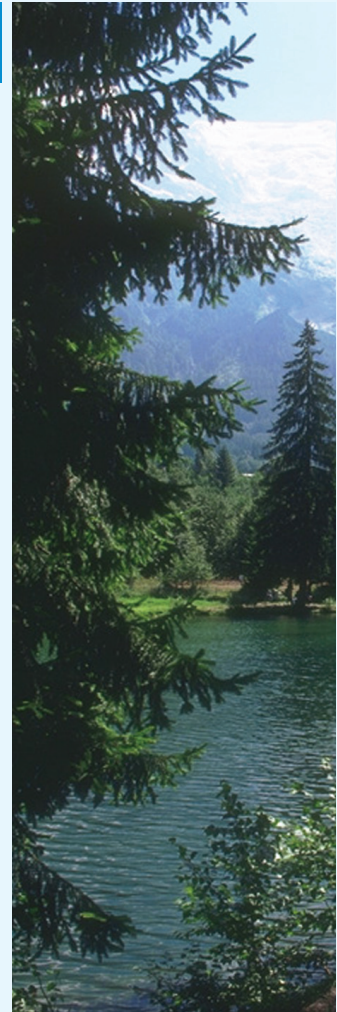
Əl tutmaq əldən qalıb. Savab iş görmək özü bir igidlikdir. «*Fağır*» qonşularımız! Axı, onlar da Allahın yaratdığı canlılar qrupuna daxildir. Onlar da yaşamağalıdır ya yox? Biz Tanrıya şükür etməyi bilirik. Buna da şükür. Əsas «*can sağlığıdır*» onsuz da hamıya sonunda bir parça ağ kəfən nəşib olur. Belə düşünənlərin sayəsində torpaqlarımızın 20%-də işğala məruz qaldı.

Bu gün belə fikirlər də doluşmaqdadır. «*Torpaqları kim verib, o, qaytarsın və yaxud torpağını müdafiə etməyib qaçanların günahıdır*» və s. Unutmayaq ki, Vətən dedikdə sənəin yaşadığın bölgə və ya hasara aldığıın evin deyil, mənsub olduğun millətin yaşayış zonasıdır. Bizim mənsub olduğumuz millət Azərbaycanlı, Ana Vətənimiz Azərbaycandır. Vətən deyəndə mən, sən, tək yox, biz-yəni ümumi mənada işlənilir. Vətən hamımızındır, bütün azərbaycanlılarındır. Damarlarında azəri qanı axan hər bir kəs vətənin sevincini bölüşməli, dərdinə şərik çıxmalıdır.

VƏTƏNİMDİR

Könlümün sevgili məhbubi mənim,
Vətənimdir, vətənimdir, vətənim.
Məni xəlq eyeləmiş əvvəlcə xuda,
Sonra vermiş vətənim nəşvü-nüma.
Vətənim verdi mənə nanü-nəmək,
Vətəni, mənəcə unutmaq nə demək?!
Anadır hər kişiyə öz vətəni,
Bəsləyib sinəsi üstündə onu.
Südüdür kim, dolanıb qanımlı olub,
O mənim sevgili cananım olub,
Saxlaram gözlərim üstə onu mən.
Ölərəm əldən əgər getsə vətən.
Vətənin neməti nisyan olmaz,
Naxələflər ona qurban olmaz.
Vətən- əcdadımızın mədfənidir.
Vətən- övladımızın məskənidir.
Vətəni sevməyən insan olmaz.
Olsa, ol şəxsədə vicdan olmaz.

ABBAS SƏHHƏT

ƏN QIYMƏTLİ VARLIĞIMIZ: VƏTƏN

Vətən bizim varlığımızdır. Vətən bütün müqəddəs dəyərlərin cəm olduğu bir yerdir. O bir torpaq parçasından çox, bütün mənəvi dəyərlərin yaşandığı bir yerdir. Ümumiyyətlə, bütün sevgilər vətənin qucağında yaşanır, tonqallarımız Vətən qucağında tüstüləyir, şirinli-acılı bütün xatirələrimizi də Vətənlə birlikdə yaşayırıq.

Vətən insanın daima üzərində yaşadığı, keçmişin acılı, şirinli xatirələri ilə ovunduğu, gələcəyə inamla baxdığı bir məkandır. Bir torpaq parçasının Vətən ola bilməsi o qədər də asan deyildir. Minlərcə il məskən salınan, uğrunda neçə-neçə şəhidlər verilən, qanla yoğrulmuş torpaq parçasıdır Vətən. Yolunda can verilən və üzərində bir mədəniyyət qurulan torpaqdır Vətən.

Babalarımız dünyanın ən gözəl və bərəkətli torpaqlarını Vətən olaraq seçib, bizlərə əmanət etmişlər. Bu çiçəkli Azərbaycanımızı ta qədimdən ulu babalarımız canları və qanları ilə qoruyublar və üzərində bir çox mədəniyyət abidələri yerləşdirmişlər.

Vətən bizim varlığımızdır. Vətən bütün müqəddəs dəyərlərin cəm olduğu bir yerdir. O bir torpaq parçasından çox, bütün mənəvi dəyərlərin yaşandığı bir yerdir. Ümumiyyətlə, bütün sevgilər vətənin qucağında yaşanır, tonqallarımız Vətən qucağında tüstüləyir, şirinli-acılı bütün xatirələrimizi də Vətənlə birlikdə yaşayırıq.

Vətən olmazsa millət, millət olmazsa da dövlət olmaz. Bir millətin varlığı, vətənin varlığına, eyni zamanda azad və müstəqil olmasına bağlıdır.

Vətən sevgisinin müqəddəsliyi bizə Ulu öndərimiz Heydər Əliyevdən keçmişdir. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev irsində Vətən sevgisi, Azərbaycan sevgisi-milliyətsevərlik hissi, xalq, millət sevgisi, dil sevgisi, din sevgisi, milli

mədəniyyət sevgisi xüsusi yer tuturdu. O, bunları mənəvi əsas kimi qəbul edirdi. Vətənə-Azərbaycana, millətə, dilə, dinə, milli-mənəvi dəyərlərə hörmət və sevgi hər bir türk övladının ruhundadır. Öz xalqının milli-mənəvi gücünə, milli mədəniyyətinə, söykənən Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətini qurdu və belə dedi: *“Mənim üçün hər şeydən əziz mənim xalqımdır, mənim Vətənimdir, mənim torpağımdır. Mən fəxr edirəm ki, Azərbaycanlıyam!”* Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin bu sözləri bizim və gələcək nəsillərin təlim-tərbiyəsi üçün əsl nümunədir.

Dünyada namus və şərəfimizi qoruyaraq, fərəh və inam hissi ilə yaşamaq, ancaq müstəqil bir Vətənə sahib olmaqla mümkündür. Dini vəzifələrimizi də olduğu kimi yerinə yetirə bilmək də yenə vətən sayəsində mümkündür. Bu səbəblə də, müqəddəs dinimiz vətənimizin qorunmasına böyük əhəmiyyət vermişdir və Vətən sevgisini imandan saymışdır. Vətəni qorumaq həm dini, həm də milli vəzifəmizdir. Vətənimizi qorumaq Rəbbimizin əmridir.

Peyğəmbərimiz Hz. Məhəmməd (s.ə.-s.) də hədislərində Vətən sevgisinin və qorunmasının önəmli bir vəzifə olduğunu və savabının da çox olduğunu belə bildirmişdir:

“Siz düşmənlə qarşılaşmağı arzu etməyin, qarşılaşdığınız zaman da səbir və

gücünüzlə imtina edin.” (Buxari, Cihad: 112; Müslüm, Cihad: 19)

Hər bir insan Vətənini sevir. Çünki Allahın insanlara lütf etdiyi nemətlərin ən üstünü olan həyat, vətən həyatının tənəffüsü ilə başlayar. Vətəni olmayan insan, Allahın ehsan etdiyi nemətlərin ən üstünü olan həyatdan istədiyi kimi zövq ala bilməz. Görkəmli şairimiz Abbas Səhhət belə demişdir:

Bu cür gözəl məmləkəti kim sevməz?

Bunca firavan neməti kim sevməz?

Mən vətəni canım kimi sevirəm,

Ruhum, ətim, qanım kimi sevirəm.

Şair öz vətənpərvərliyi ilə bütün xalqlara, bəşəriyyətə məhəbbət oyadır, insanları Vətəni sevməyə səsləyən humanist məzmunlu əsərlərə daha çox yer vermişdir.

Şəhidlərimizin qanı ilə yoğrulmuş bu Vətənimizi hər zaman sevcəyik, lazım gələrsə yolunda sevə-sevə can verəcəyik.

Yaxşı bir mömin yalnız Vətəni deyil, millətini də sevməlidir. Sevgi güc verir, fərəh verir və xoşbəxtlik verir. Ayrışeçkilik insanların arasına nifaq salar. Buna görə də, bir-birimizi sevməliyik. Hər bir insanın öz millətini qəlbədən sevməsi və sülh içində yaşamağa çalışması həm milli, həm də dini bir vəzifədir.

Dünyada namus və şərəfimizi qoruyaraq, fərəh və inam hissi ilə yaşamaq, ancaq müstəqil bir Vətənə sahib olmaqla mümkündür. Dini vəzifələrimizi də olduğu kimi yerinə yetirə bilmək də yenə vətən sayəsində mümkündür. Bu səbəblə də, müqəddəs dinimiz vətənimizin qorunmasına böyük əhəmiyyət vermişdir və Vətən sevgisini imandan saymışdır. Vətəni qorumaq həm dini, həm də milli vəzifəmizdir. Vətənimizi qorumaq Rəbbimizin əmridir.

ŞƏHİDLƏR XIYABANININ SÖYLƏDİKLƏRİ

Bakının sanki simvolu halına gələn Şəhidlər xiyabanı bəzən ailəvi şəkildə getdiyimiz və başqa bir mənəvi zövq aldığımız müstəsna bir yerdir. Bir yazıçının bu ifadələri bu məkana gəldiyimizdə nə qədər də mənalı gəlir insana: *“Bir vətənə əgər mənim vətənim demək istəyirsinizsə, orada şəhidləriniz və məbədləriniz olmalıdır”*.

Şəhidlər xiyabanı Azərbaycanın həm əsrin əvvəlində ermənilərlə yaşadığı o mənfur tarixi içində daşımağı baxımından, həm də azadlığa qovuşduğu 90-cı illərdəki yaşanan acı hadisələr baxımından çox mühüm və bir o qədər də dərin mənalar daşıyan bir məkandır.

Əsrin əvvəllərində Osmanlı dövlətinin son dövrlərini yaşadığı və dünyanın bir çox dövləti ilə müharibə etdiyi vaxtda ingilis dəstəklə erməni işğalçılarının hədəfi halına gələn gözəl şəhər Bakının

imdadına yenə qardaş köməyi yetişmiş və Qafqaz İslam ordusu Nuri Paşanın komandirliyində uzun, çətin və məşəqqətli bir səfərə çıxmışdır. Kilometrlərlə uzaqda eyni millətdən və eyni dildən olan qardaşlarının imdadına çatmaq heç də çətin deyildir Osmanlı əsgəri üçün.

Tarixi mənbələrdə və arxiv materiallarında ifadə edildiyinə görə Bakının Bayıl deyilən hissəsində, yəni Şəhidlər xiyabanının alt tərəflərindəki yamaclarda və qurd qapısı yaxınlığında erməni işğalçıları ilə həm Azərbaycanın qəhrəman övladları, həm də Qafqaz İslam ordusunun fədailəri amansız savaşa qarşılaşmışdılar. Bir tərəfdən şəhadət şərbətini içmək üçün can atan gənc fidanlar var ikən, bir tərəfdən də insanlıqdan uzaq uşaq, qadın, qoca deməyib qətl edən erməni işğalçıları vardı.

Bakının 1918-ci il sentyabrında

**Şəhidlər xiyabanı
Azərbaycanın həm əsrin
əvvəlində ermənilərlə
yaşadığı o mənfur tarixi
içində daşımağı
baxımından, həm də
azadlığa qovuşduğu 90-cı
illərdəki yaşanan acı
hadisələr baxımından çox
mühüm və bir o qədər də
dərin mənalar daşıyan bir
məkandır.**

işğaldan azad olmağı həm Türk dünyası, həm də Qafqaz üçün bir dönüş nöqtəsi olmuşdur. Artıq bundan sonra ermənilərin həvəsləri qurşaqlarında qalacaq və Bakı həqiqi sahiblərinin əllərində müqəddəs bir vətən torpağı olaraq qalacaqdır.

“20 Yanvar” ifadəsi bu gün hər bir azərbaycanlı və hər bir türkün hafizəsində kədərli, həzin dram və xəyanət sözləri ilə eyni mənalı şəkildə ifadə edilmişdir. Heç bir vətən övladı bu qətlə unutmayacaq və unutturmayacaq. 20 Yanvar hadisəsi o qədər məlum və məşhur bir hadisə olaraq hafizələrdə qalmışdır ki, bu səhifələrdən uzun-uzadı danışmağa ehtiyac qalmır.

Şəhidlər xiyabanında yatan şəhidlərlə bir iç söhbət edək. Onlar keçmişdən bizə bir şeylər fısıldayırlar. Biz onlara bacardığımız qədər nələrisə deməyə çalışırıq. Hər biri ömrünün ən gözəl illərində şəhadət şərbətini içmişlər. Bəli, onlar ömürlərinin baharında, hələ təzə bir çiçək ikən canlarını vətən torpağı uğrunda fəda edə bilmək bəxtiyarlığını göstərmişdilər.

Cərgə-cərgə düzölmüş şəhid qəbirlərini gəzərkən sanki hər biri bizlərin qulaqlarına, susmayan bir melodiyanın nəğmələrini fısıldayır və bu torpağı qanlarımız qarşılığında sizlərə əmanət etdik deyirlər. Hər qəbir daşının üzərində orada yatan şəhidin rəsmi və şəhid olduğu tarix yazılır. Hamısı iyirmi və ya iyirmi beş yaş həddində gənc fidanlar. Budur şairin dediyi:

*Bayraqları bayraq edən üstündəki qandır
Torpaq əgər uğrunda ölən varsa vətəndir.*

Misraları da bu mənzərə qarşısında can tapır, ya da böyük türk şairi və mütəfəkkiri Məhmət Akifin ifadə etdiyi,

*Basdığın yerləri torpaq deyərək keçmə tanı
Düşün, altında minlərcə kafənsiz yatmanı
Sən şəhid oğlusan incitmə yazıqdır atanı
Vermə dünyaları alsanda bu cənnət vətəni.
Kim bu cənnət vətənin uğrunda olmaz ki, fəda?
Şühəda fısqıraraq torpağı sıxsan, şühəda!
Canı, cananı, bütünü varımı alsın da Hüda,
Etməsin tək vətənimdən məni dünyada cüda.*

Bəli, vətənin hər qarış torpağı şəhid qanları ilə sulanan müqəddəs ölkə, Azərbaycan şəhid övladlarına hər zaman vəfa göstərmiş, onları başının tacı etmişdir.

Qafqaz İslam ordusunun əsgərlərinin Şəhidlər xiyabanında ad-ad, şəhər-şəhər xatirələrinin olmağı və orada Türk bayrağı ilə Azərbaycan bayrağının nazlı-nazlı dalğalanaraq qardaşlıq hissini insana hiss etdirməyi ayrı bir məna ifadə edir.

Həm Azərbaycanın, həm Türkiyənin dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələri arasına girməyi, tarixi köklərin və mədəni bərabərliyin verdiyi güclə daha da sürətli olacaq və bu qardaşlıq əbədiyyətə qədər davam edəcəkdir.

Peyğəmbərimizin sevdiyi gənc

*E*y mənim üçün şəhvatini tərk edib, gəncliyini fəda edən gənc! Sən mənim dərgahımda bəzi mələklər kimi misən!" (Hədisi-Şərif) hədisi ilə Peyğəmbər (s.ə.s.) nümunəvi gəncin xarakterik xüsusiyyətini belə açıqlamışdır. Ömrünü elm, bilik öyrənmək yolunda, din yolunda, vətəninə yararlı bir vətəndaş ola bilmək yolunda keçirən gənclər sabahımızın qarantı sayılır. Gənclər həyatın dinamik qüvvələridir. İnkişaf, tərəqqi, yeniliklərə yiyələnmək məhz gənclərin səyi, yeniliklərə həvəsi sayəsində həyatımıza daxil olur. Gənclərin bu istəklərinə dəyər vermək, onlarla yaxından maraqlanmaq və onları həyatın aktiv qüvvələrinə çevirmək dövlətin əsas prinsiplərindən biri olma-

rurlu, dost-qardaş qarşısında təvazökar, vətəninə, torpağını, millətini sevib dəyər verən, ata-anasının hörmətini saxlayan, mənasız əyləncələrdən uzaq olub faydalı əməllərlə məşğul olan gənclikdir. Xalqımız hər zaman tarixə dəyərli, dəyanətli oğul və qızlar bəxş etmişdir. Hələ 14 yaşında şahlıq taxtına sahib olaraq vətəninə birləşdirməyə çalışan Şah İsmayillər, yadelli işğalçılara qarşı vuruşda həlak olan Cavad xan və oğlu, həyatını və bütün gücünü bu xalqın və vətənin qüdrətli olması naminə qurban verən ilk Demokratik Cümhuriyyəti quran, yaxın keçmişimizdə, Qarabağ uğrunda döyüşlərdə torpağın bağına tuşlanan güllələr qarşısında öz sinəsini si-pər edərək şəhid olmağı ucalıq bilən neçə-

lıdır. Bu mənada, onların problemləri ilə maraqlanmaq, ehtiyaclarını bilmək və onlara dua edərək dəstək ola bilərik. Pedaqoqların fikrinə görə, dua həm sözlə, həm də əməllə olur. Sözlə edilən dua ona xeyir diləmək, əməllə edilən dua isə ona tərbiyə verib yetişdirməkdir.

Peyğəmbər (s.ə.s.)in sevdiyi gənclik mərd, mətanətli, düşmən qarşısında qü-

neçə saf, məsum gənclərimiz bu gün hər birimizə örnekdir.

Bu gün bir çox problemlərlə üzləşən gəncliyə necə kömək etmək olar? Çətinliklər qarşısında sarsılmamaları, müasir dövrün çirkabından qorunmaları üçün islami biliklərə arxalanaraq addımlamaq, millimənəvi dəyərlərə, əqidəsinə, soykö-künə sadıq qalmaq, yalanı özünə düşmən,

doğrunu özünə sirdaş bilmək, qlobal dünyanın tələblərinə cavab verə bilmək bu günkü gəncliyin əsas prinsipi olmalıdır.

Doğrudur, bu günkü gənclik daha çətin imtahan qarşısındadır. Göz qamaşdıran, bər-bəzəkli lüks həyat şərtləri, hər cür rahatlıq sahibi olmaq istəkləri əksər gəncləri psixoloji gərginliyə qərq etmişdir. Hər şeyi asanlıqla əldə etmək kimi gəncliyi içindən sarsıdan düşmənlər həvəslər onları əsl amallarından uzaqlaşdırır, hər hansı bir uğur qazanmadıqları zaman isə tez ruhdan düşmələrinə səbəb olur. Gənc nəsələ xatırlatmaq lazımdır ki, bir insanın halal yolla və zəhməti bahasına əldə etdiyi ən kiçik nemət belə onun üçün ən dəyərli qazançdır. *“Allah rizası üçün edirəm”* ifadəsini özünə, həyat yoluna rəhbər tutan hər kəs cəmiyyətə, ailəsinə xeyirli bir vətəndaşdır.

Başqa bir hədisində də, Peyğəmbər (s.ə.s.): *“Gənclərinizin ən xeyirli ixtiyarlarınıza bənzəyəndir. İxtiyarlarınızın*

öləcəyini düşünərək ona verilən ömür payını axirətini qazanmaq üçün sərf edir. Dünyanın faniliyini anlamaq və ləzzətlərindən uzaqlaşmaq özünü Allahın nemətlərindən məhrum etmək deyil, əksinə, ona verilən nemətlərdən, gözəlliklərdən halallıqla istifadə etmək, Allaha haqqıyla qul olmaq, hər şeyi haqqıyla dəyərləndirməyi bacarmaqdır.

Əlbəttə, heç birimiz gələcəkdə nə olacağını, sabahın necə açılacağını bilmirik. Odur ki, yaşadığımız hər bir anı son fürsət bilib, dünənimizdən daha artıq xeyirli işlərlə məşğul olmalı, Peyğəmbərimizin buyurduğu: *“Dünyada sanki bir qərib olduğunuzu düşün, hətta yoldan keçən bir yolçu kimi ol və özünü qəbir əhlindən say”* (Tirmizi, Zühd:25) hədisinin işığına bürünərək həyatımızı Peyğəmbərimizin tövsiyələri əsasında qurmalı, özümüzdən sonra etdiyimiz xeyir əməllərlə yaddaşlarda yaşamalı, biz də gələcək nəsələ örnək olmalıyıq.

Daha güclü, qüdrətli bir dövlətə sahib olmaq, başqa millətlər arasında sarsılmamaq, əzilməmək, elmlə, biliklə

Daha güclü , qüdrətli bir dövlətə sahib olmaq, başqa millətlər arasında sarsılmamaq, əzilməmək, elmlə, biliklə hər bir şərr qüvvəyə qalib gələ bilmək üçün dövrün tələb etdiyi yeniliklərə yiyələnmək, bununla bərabər milli mənəvi-əxlaqi keyfiyyətləri itirməməli, sahib olduğumuz bu dəyərləri qorunmalıyıq.

ən şərli gənclərə bənzəyəndir” (Feyzul-Qadir, 15/776) buyurmuşdur. Bu hədisdə bir gəncin yaşlı insanlar kimi yaşaması deyil, onun daha çox müdrək olması, axirətini düşünməsi, qəflət yuxusundan oyanması kimi xüsusiyyətləri özündə cəmləşdirməsi tövsiyə olunur. Həmin gənc dünyanın faniliyini dərk edir, keçici ləzzətlərə aldanmadan, uymadan dünyanı bir oyun və əyləncə meydanı kimi zənn edir, bir gün mütləq

hər bir şərr qüvvəyə qalib gələ bilmək üçün dövrün tələb etdiyi yeniliklərə yiyələnmək, bununla bərabər milli mənəvi-əxlaqi keyfiyyətləri itirməməli, sahib olduğumuz bu dəyərləri qorunmalıyıq. Sözüümüzü dahi şair Nizami Gəncəvinin bu məşhur və ibrətamiz beyti ilə bitiririk:

***Qüvvət elmdədir başqa cür heç kəs...
Heç kəsə üstünlük əyləyə bilməz...***

Rəbbə Qovuşmaq Arzusu: ŞƏHİDLİK

Vurulub tər-təmiz alından uzanmış yatır
Bir Hilal uğrunda, ya Rəbb, nə günəşlər
batır!

Məhməd Akif Ərsoy

Allah qatında ən yüksək mərtəbələrədən olan şəhidlik hər kəsə nəsis olmayan böyük bir şərəfdir və möminlər üçün şərəfli bir nemətdir. Şəhid sözü “*şahidlik edən, bildiyini deyən*” mənalarında olan ərəb köklü bir sözdür. Şəhid sözünün cəmi “*şühəda və əşhad*”dır. Bu mənada şəhid “*Rəbbinin onun haqqındakı lütfünə şahidlik edən*” mənasını da daşıyır. İslam ədəbiyyatında Allah yolunda canını fəda edən bir müsəlmana da şəhid deyilir.

İslam dinində Allah yolunda silahla, ya da hərbdə vəfat edmiş bir müsəlmana şəhid deyildiyi kimi, niyyəti Allah rızası olmaq şərti ilə elmi, təlimi, sözlü fəaliyyətlər nəticəsində can vermək də insanı şəhidlik mərtəbəsinə qaldırır. Şəhidlik dövr keçdikcə din mövzusunda sıyrılıb, inandığı dava, ya da fikir uğrunda ölənlər şəxsləri bildirmək üçün də işlədilməyə başlamışdır. Axır illərdə artan terror hadisələrini həyata keçirənlər, ya da qıran və yıxan davakarların mənfəətlərinə qulluq edərək ölənlər də onların fikrinə görə şəhid sayılır. Vəzifə başında vəfat edən polis, yanğınsöndürən və s. Digər vəzifəliyələr üçün də şəhid adı işlədilmişdir.

Şəhidlik 3 cür olur:

1. Həm dünya, həm də axirət eti-

Allah qatında ən yüksək mərtəbələrədən olan şəhidlik hər kəsə nəsis olmayan böyük bir şərəfdir və möminlər üçün şərəfli bir nemətdir. Şəhid sözü “şahidlik edən, bildiyini deyən” mənalarında olan ərəb köklü bir sözdür. Şəhid sözünün cəmi “şühəda və əşhad”dır. Bu mənada şəhid “Rəbbinin onun haqqındakı lütfünə şahidlik edən” mənasını da daşıyır. İslam ədəbiyyatında Allah yolunda canını fəda edən bir müsəlmana da şəhid deyilir.

barilə şəhid sayılanlara həqiqi şəhid deyilir. Bu savaş meydanındaki şəhiddir. Yuyulmaz, kəfənlənməz, cənazə namazı qılınar. Vəfat etdiyi şəkildə dəfn edilir. Bu barədə Allah Rəsulu belə buyurmuşdur: *“Şəhidləri yumayın. Çünki hər yara və qan damcısı qiyamət günü ətrafa müşk ətri yayar.”* (Əhməd, III,229)

2. Yalnız dünya hökmü cəhətdən şəhid. Bunlar kafirlər və ya üsyançı və yol kəsənlərlə mübarizə edib yaralandıqdan sonra birbaşa ölməyib, savaş meydanından başqa yerə aparandan sonra ölənlərdir.

3. Savaştan başqa zülm edilərək, yaxud suda boğularaq Allah rızası üçün elm öyrənərkən ölənlər də şəhiddir. Dünya hökmü cəhətdən onlar şəhid sayılmazlar. Ancaq bu şəxslər axirət cəhətdən şəhidlərdir. Peyğəmbərimiz (s.ə.s.) hədisi-şəriflərində belə buyurmuşdur: *“Hər kim dünya malı uğrunda öldürülsə, o şəxs şəhiddir. Kim canı uğrunda öldürülsə, o şəxs şəhiddir. Kim dini uğrunda öldürülsə, o şəxs şəhiddir. Kim namusu uğrunda öldürülsə, o şəxs şəhiddir.”* (Müslim, 2/7)

Əsri Səadət Şəhidləri

Bir hədisində Hz. Peyğəmbər (s.ə.s.) belə buyurmuşdur: *“Öləndən sonra Allah qatında özü üçün bir xeyir, mükafat əldə edən heç bir qul bütün dünya və içindəkilər özünə verilsə də yenə dünyaya qayıtmaq istəməz. Ancaq şəhid olanlar bunun xaricindədir. Onlar şəhidliyin yüksək mərtəbəsini gördükləri üçün yenə də dünyaya qayıdıb Allah yolunda öldürülməyə can atarlar”.* (Buxari, Cihad, 6) **“Allah yolunda öldürülənləri ölümlər hesab etməyin. Əksinə onlar diridirlər. Rəblərinin qatında ruzilənirlər.”** (Ali-İmran, 169) **“Allah yolunda öldürülənlərə “ölülər” deməyin! Əksinə onlar diridirlər, lakin siz başa düşməzsiz.”**

(**Bəqərə, 154**) şəklindəki ayələr şəhidlərin digər ölüldən fərqli bir dərəcədə olduqlarını və qəbir aləmindəki həyatları digər ölümlərin həyatlarından fərqli olduğunu göstərir.

“Allah şübhəsiz ki, Allah yolunda vuruşub öldürülən möminlərin canlarını və mallarını Tövratda, İncildə və Quranda haqq olaraq vəd edilmiş Cənnət müqabilində satın almışdır. Allahdan daha çox əhdə vəfa edən kimdir. Etdiyiniz sövdəyə görə sevinin. Bu böyük qurtuluşdur (uğurdur)”. (Tövbə, 111)

İslam tarixinin ən şanlı şəhidləri deyiləndə heç şübhəsiz Uhud şəhidləri yada düşür. Bədr zəfərinin arxasınca gələn Uhud müharibəsi Hz. Həməzənin mübarək qanı ilə boyanmışdır. Onunla şəhid sayı yetmişə qalxdı. Şəhidlərin namazlarının qılınması üçün Hz. Həməzə başda olmaqla on şəhid gətirilir, namazdan sonra doqquzu dəfn edilirdi. Yenə Hz. Həməzənin yanına doqquz şəhid yenə gətirilir, yenə cənazə namazı təkrar olaraq qılınırdı. Rəsulallah (s.ə.s.) sevimli əmisi və şəhidlərin ağası olan bu mübarək şəhidin cənazə namazını dəfələrlə təkrarlamışdı. (*İbni Məcə, Cənəiz,28*) Uhudun şanlı şəhidlərindən biri də Musab bin Ümeyr olmuşdur. Bir qadın Peyğəmbər Əfəndimizin yanına gəlib şəhid olmağı çox arzuladığını, müharibədə iştirak etmək istədiyini dedi. Rəsulallah (s.ə.s.) də ona mühüm olan şeyin qəlbəki niyyət və səmimiyyət olduğunu dedi və hər müsəlmanın şəhidliyi arzu etməyinin vacib olduğunu işarət edərək bu müjdəni verdi: *“Allah Təaladan səmimi qəlbədən şəhidlik istəyən bir şəxs yatağında belə ölsə, Allah ona şəhidlik dərəcəsi bəxş edər.”* (Müslim, İmarət,157; Nesai, Cihad,36 İbni Məcə, Cihad15)

UŞAQ VƏ GEYİM

AİLƏ MƏKTƏBİ

Esləmnur MƏMMƏDOVA

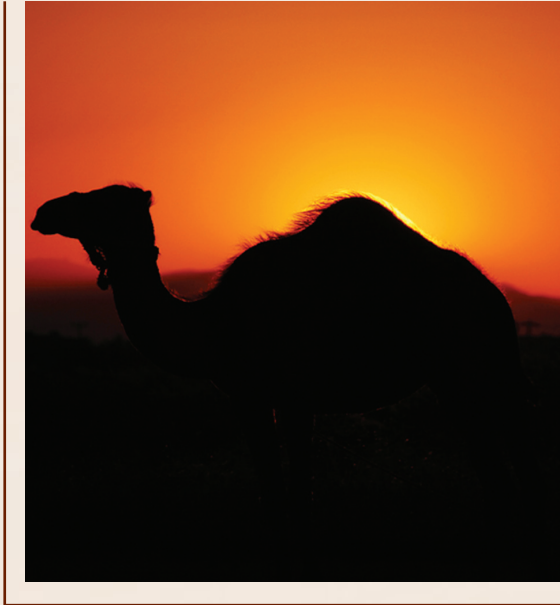
Yaşlı bir adam dükanın vitrininə uzun-uzadı baxdıqdan sonra yaxınlıqda çəmənlikdə oynayan uşaqların ən zəifinə dönərək “Balaca..!” deyə səsləndi. “Mənə bir az kömək edərsənmi?” Uşaq, həftə sonlarında oynadıqları badminton oyununda ilk dəfə idi ki, birinci olmasına baxmayaraq oyunu tərk edib gəldi. Uşağın 7-8 yaşı olardı və əynindəki paltarları nimdaş idi.

Yaşlı adam uşağın saçlarını sığalladıqdan sonra: “Vitrindəki o paltarı geyinməyini istərdim. Baxaq görək əyninə olurmu?” dedi. Uşaq öncə bu təklifi zərəfat sandı. Amma adamın ciddi olduğunu anladı. Onunla birlikdə mağazaya girərkən gördüyünün yuxu olub-olmadığını, sonra da indiyə qədər təzə paltar geyib-geymədiyini düşündü. Ümumiyyətlə, ailədəki böyük uşağa alınan və ya qonşular tərəfindən verilən paltar ona dar olarsa, ortancıl qardaşa qalır və bir neçə il sonra dizləri süzülmüş halda ona (balacaya) qalırdı. Lakin həmişə xəstə dedikləri atasının nə qədər çətinliklə pul qazandığını bildiyindən, bu vəziyyətinə bir dəfə də olsun etiraz etməmişdi. İndi isə ilk dəfə təzə paltarı olacaqdı. Üstəlikdə bayrama üç gün qalmışdı. Uşaq yaşlı adamın göstər-

diyi paltarı geyinəndə böyümüş olduğunu ilk dəfə hiss etdi. O artıq bu paltarla heç üşüməyəcəkdi. Yaşlı adam uşağı sağa-sola çevirdikdən sonra paltarın bir paketə qoyulmasını istədi. Və satıcıya dönərək: “Paltarı nəvəmə alıram. Ona sürpriz edəcəyim üçün paltarı bu uşağın üstündə ölçdüm.” Uşaq bir anlıq beynindən vurulmuş kimi oldu və nə deyəcəyini bilmədi. Amma böyüdüyünə görə heç nə hiss etdirməməli idi. Güzgüyə son dəfə baxdıqdan sonra əynindəkiləri yavaşca çıxararaq kənara atıb, köhnələrini geyindi. Bu adam paltarın artıq nəvəsinin əyninə gələcəyindən əmin idi və gördüyü iş görə uşağa bir konfet pulu vermək istədikdə onu yanında görə bilmədi. Zavallı uşaq, görünür ki, bu hadisədən çox sıxılmışdı. Uşaq yoldaşlarının yanına qayıdanda bir kənara çəkilərək onları seyr etməyə başladı. Onların israrlarına baxmayaraq oyuna qoşulmadı. Yoldaşları: “Nə üçün oynamırsan?” deyə soruşdular. “Axı ən gözəl şarları sən udmusan?”

Uşaq inci kimi yaşlar süzülən gözlərini yoldaşlarından qaçıрмаğa çalışaraq “Şarlarım bu paltarlara yaraşmayacaq qədər gözəldi”, dedi. Ona görə də onları bayramlıq pencəyinin cibində saxladı.

ÇOX ACAM

Bir gün Hz. Əli möhtərəm xanımı Hz. Fatimədən soruşdu: “Çox acdım, evdə yeməyə bir şey varmı?” Hz. Fatimə evdə ərzaq olmadığını, ancaq 6 axça pulları olduğunu dedi. Hz. Əli həmin pula ərzaq almaq üçün bazara yollandı. Yolla gedərkən bir müsəlmanın digərinin yaxasından tutub: “Ya haqqımı ver, ya da məhkəməyə gedək!”–dediyini eşidən Hz. Əli soruşdu:

“-Münaqişəniz neçə axça üstündədir?”

“-Altı axça üçün”, cavabını aldıqda özünün də ehtiyacı olduğu halda əlindəki altı axçanı verib borclu müsəlmanı sıxıntıdan qurtardı. Sonra isə Hz. Fatiməyə nə deyəcəyini düşünməyə başladı. Nəhayət, “Necə olsa Fatimə qadınların seyyidəsi, Rəsulullahın qızıdır, məni başa düşər” fikri ilə evə qayıtdı. Hz. Əli (r.a) etdiyi hərəkəti Fatimə anamıza danışdı. O da: “Çox yaxşı etmişən. Allaha şükürlər olsun. Bir müsəlmanın sıxıntısına yardımçı olmusan. Allah bizə kafidir.”–buyurdu. Buna baxmayaraq

Fatimə anamız bir az kədərləndi. Hz. Əli onun üzüntüsünü sezib və iki oğlunun da acından ağladığını görüb ürəyində bir küskünlük hiss edərək bayıra çıxdı. Heç olmasa Rəsulullahın yanına gedib, onun üzünü görərək kədərini unutmağı düşündü.

Bu fikirlə yolda gedərkən əlində yaxşı bəslənmiş dəvə olan bir nəfərə rast gəldi. Həmin adam Hz. Əlidən: “*Bu dəvəni satıram, alırsanmı?*”–deyə soruşdu. Hz. Əli pulunun olmadığını söyləsə də həmin şəxs dəvəni ona nisyə olaraq yüz axçaya satdı. Hz. Əli aldığı dəvə ilə bir az getmişdi ki, başqa bir adam dəvəni üç yüz axçaya almaq istədiyini bildirdi. Hz. Əli dəvəni həmin şəxsə satdı. Üç yüz axçaya bazardan lazım olan ərzağı alaraq evə apardı. Başına gələnləri Hz. Fatiməyə danışdı. Yeməklərini yeyib Allaha həmd-səna etdilər.

Sonra Hz. Əli evdən çıxıb Rəsulullahın yanına getdi. Peyğəmbər (s.ə.s) buyurdu:

“-Ya Əli, dəvəni kimdən alıb, kimə satdığını bilirsənmi?” Hz. Əli:

“-Allah və Rəsulu daha yaxşı bilir.” –dedi.

“-Sənə dəvəni satan Cəbrayıl (ə.s.), alan isə İsrəfil (ə.s.) idi. Dəvə də cənnət dəvələrindən idi. O müsəlmanı çətinlikdən qurtardığın üçün Allah da qarşılığını dünyada birə əlli verdi. Axirətdə verəcəyinin hesabını isə ondan başqa heç kəs bilməz”.

(*Ramazanoğlu Mahmud Sami, Hz. Əliyyul-Mərtəza, səh. 54, səh. 119-122*)

Frlər öncə... Varlı bir tacir ailəsi... Bu ailədə heç də hər şey görünməyəcəyi kimi deyildi. Ailənin gənc qadını həmişə özünü xoşbəxt göstərməyə çalışsa da, əslində qəlbində sağalmaz yara vardı. Çünki o, elə bir cəmiyyətdə yaşayırdı ki, bu cəmiyyətdə qadına, qıza gərəksiz əşya, hüquqsuz bir kölə kimi baxılırdı. Qız doğulan ailələr təzyiqa məruz qalır, ananın tökdüyü göz yaşlarına, çəkdiyi iztirablara baxmayaraq körpə qız uşağı diri-diri torpağa gömülürdü. Bu vəhşi cəmiyyət qanunu üzündən günahsız ananın da dörd ciyərpərəsi zorla əlindən alınmış, bu qanuna qurban verilmişdi. Məsum cənnət qoxulu körpələrin günahı qız doğulmaları idi. Ancaq bu dəfə hər şey daha da mürəkkəbləşmişdi. Varlı tacir öz hamilə qadınına xəbərdarlıq etmişdi. Əgər bu dəfə də qız uşağı olsaydı onu da körpə ilə bərabər torpağa göməcəkdə. Qadın günlərcə fikirləşir, doğulacaq körpəsini xilas etmə yolunu axtarırdı. Ancaq həmişə də eyni ümitsizlik, eyni çarəsizlik...

Budur... Ana yenidən doğulmuş körpəsini bağına basıb dərin düşüncələrə dalmışdı. Bir azdan əri gələcəkdi. Yəne

TARİXİ HƏQİQƏT

o üzücü dəqiqələr, yenə o mənəvi işgəncə... Ağlına gələnlərdən bütün vücudu titrəyirdi. Dəhlizdən gələn ayaq səsləri onu düşüncələrdən ayırırdı. Sərt hərəkətlə qapı açıldı. Ərinin buz kimi soyuq baxışları ananın imdad uman gözlərinə dikilmişdi.

-Oğlunmu oldu? Deyə soruşurdu ata...

Ana susurdu. Necə cavab verəydi? Öz əlləri ilə balasını necə ölməyə göndərirdi? Bu sükut ərinə artıq hər şeyi məlum etmişdi. Ağır addımlarla uşağa doğru yeridi. Dünya hərisliyi ilə başlamış ata qəlbi cənnət qoxulu körpənin təbəssümündən yumşamağa qadir deyildi. Hökm çoxdan verilmişdi. Ananın yeganə çıxış yolu var idi. Qaçmaq... Amma hara? Onu qəbul edəcək, arxa duracaq bir cəmiyyət yox idi. Bunları fikirləşmək artıq gec idi. O, göz yaşları içində arxasına baxmadan qaçdı. Onu təqib edən ərindən, vəhşi cəmiyyətdən qaçırırdı. Amma nə vaxta qədər qaçacaqdı... Dizləri taqətdən düşüncə əri artıq ona yetişdi. Bu amansız qanunlardan bixəbər körpə yavrunu anasının gözləri önündə dərəyə atdı.

Ana bütün qəlbiylə tükürpərtici fəryad qopardı körpə balasının arxasınca özünü dərədən aşağı atdı. Vəhşi qanun üzündən gənc bir ailə məhv oldu. Qönçə ikən açılmamış bir ömür cahilliyin qurbanı oldu.

Cənnət yurduna qanad açan ağ göyərçin: Hz. Sümeyyə

Gül tikanları ilə gözəldir. Sən də bir gülə könül verdin və səni bu gülə aparacaq yolların tikanlı olduğunu bilə-bilə O gözəl gözlərin bu gülü gördüyü andan etibarən dünyanın bütün gözəlliklərini untdu. Bu gülün nur camalıyla gözəlləşdi könül aləmin. Ruhunu bürüdü bu gülün xoş ətri. Bu gülün incə pıçılısıyla oyandı qəlb bağçandakı iman çiçəklərin. Bu gülü səni doğru yola götürəcəyi inamıyla sevdin. Bu gül Rəbbinin sonsuz səhralara lütf etdiyi bir damla rəhmətiydi. Sən də bu rəhmətdən nəsibini almaq üçün addım atdın bu yola. Atdın zərif qadın cismində qorxmada çəkinmədən. Çünki sən bir gülü sevmişdin uğruna hər şeyini fəda edərcəsinə. Bu güllə haqqı tapmışdın nahaqlar içində Onu sevdin. Onu seçdin. Ona inandın. Onunla oldun. Onunla sinə gərdin neçə-neçə maneələrə. Onunla dözdün dözülməyən əzablara. O bir bələdçi tək seçdiyindi dünya həyatında. O bir şəfaətçi tək inanıb arxalandığındı axirət yurdunda. Sən bu gülü qorumaqçün zərif qanadlarınla. O sənin hər şeyindi. O sənin Yasirindi. O sənin Ammarındı. Onunla səadətində qovuşdun, fəda etdin bu gül və gülü yaradanın uğruna narın cismini. İsti çöl günəşinin altında yandırıcı qumlara yatırılсан da, qamçılarla, zərbələrlə üzləşsən də qanad çaldın son gücünü itirincəyədək. Bir bəyaz göyərçin oldun, qanad çaldın cənnət yurduna doğru. Sən ilkdin ölümsüz

şəhidlər zirvəsinə ucalanlardan. Sən ilkdin qadın olsan belə cəsaretin önündə Əbu Bəkirlərin, Ömərlərin, Ammarların, Əlilərin, Yasirlərin baş əydikləri.

Cənnətin ən gözəl köşklərinə layiq gördü səni Rəhman. Səni ən sevgili quluyula axirətdə bərabər edəcəyinə müjdə verdi uca Yaradan. Sən sevdinlə bərabər olacaqdın əbədilik yurdunda ey Hz. Sümeyyə. Sən gülə könül verdin, sən gülü Muhammədiyyəni sevdin sevgili Sümeyyəm. Sən gülündən ayrılmadın, inadkarcasına inkar edənlərə şəhadət şərbətini damla-damla içərək şəhidliyinlə isbat etdin sevgini, amalını sevgili Sümeyyəm.

Ot kökü üstə bitər

Ailə-ata, ana, uşaqlardan ibarət olan insan qrupudur. Ailənin özünəməxsus iqtisadi, mənəvi, hüquqi qanunları vardır. Buna görə də ailə özlüyündə kiçik bir dövlətdir.

Dünyagörmüş nənə və babalarla aparılan söhbətlər, çoxuşaqlı ailələrin tərbiyə sahəsindəki təcrübəsi ilə tanışlıq və xalq pedaqogikası materiallarında əks olunmuş fikirlər göstərir ki, insanlar tərbiyə işinin şərəfli və çətin olduğunu başa düşmüş, eyni zamanda bunu da bilmişlər ki, uşaq bir növ “ağ divar” kimi bir varlıqdır və “ağ divara hansı rəng çəksən tutar”. Başlıca şərt “bu rəngin çəkilməsini” təmin edən amillərdə, qayda və yollardadır, yəni uşağın şəxsiyyətini formalaşdırmaq üçün istifadə olunan üsul, tərz və vasitələrdədir. Xalq hikmətində deyilir: “Suyun üstə gəmi var, hər işin bir çəmi var”.

Uşaq gözünü dünyaya açanda ilk növbədə ata-anasını görür və ata evində böyüyür, tərbiyə alır, milli adət-ənənələrimizə ailədə yiyələnir. Ata ocağında yaşayış tərzini, mədəni səviyyə və s. uşağın tərbiyəsində müxtəlif şəkildə təsir göstərdiyi üçün bu baxımından ailədə vəziyyət normal olmalıdır. Bu vəziyyət yeniyetmə oğlan üçün çox mühüm məsələdir.

Oğlanı yalnız valideyn tərbiyə etmir. O böyüdükcə ünsiyyət dairəsi genişləyir. Artıq yeniyetmə oğlan tək-cə valideynlərlə deyil, dostları və yoldaşları ilə, kənar adamlarla da əlaqədə olur. Bu yeniyetmənin keçid dövrü ən təhlükəli bir dövr hesab olunur. Vacibdir ki, məhz bu vaxtda ata oğulla sıx münasibətdə olsun, ona dost olsun, oğlunun

Millətin rifahının, onun gələcəyinin böyüməkdə olan nəsildən asılı olduğunu nəzərə alaraq gənclərin sosial cəhətdən sağlam tərbiyə edilməsi və formalaşdırılmasının son dərəcə mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini qeyd etmək lazımdır. Bunun üçün müasir metod və yanaşmalarla bərabər əvvəllər toplanmış təcrübədən də istifadə etmək, keçmişdə tədris müəssisələrində əldə olunmuş profilaktik iş təcrübəsini müasir nöqtəyi nəzərdən işləyib bərpa etmək məqsədəuyğundur.

daxili aləmi ilə maraqlansın və dost-tanış seçimində düzgün yol göstərsin. Yeniyetmə oğlana el dilinə dəliqanlı deyirlər. Bu dövr üçün yeniyetmənin emosional cəhətdən tez qıcıqlanan, müvazinətsiz olması, onun reaksiyalarının qeyri-adekvatlığı səciyyəvidir ki, bu da özünü ətrafdakıqlarla davranışda əsassız sərtlikdə və münəqişəyə meyillilikdə göstərir. Burada böyüklərin pədaqoji səriştəsizliyi, yeniyetmə oğlana kifayət qədər hörmətlə yanaşmamaları da böyük rol oynayır və bu məqamda ən qorxulu cəhət laqeyd münasibətdir. Laqeydlik mənəvi boşluq yaradır. Çox valideynlər yeniyetmənin bu çətin dövüründə hədə-qorxu ilə, cəza edərək elə bilirlər ki, müsbət nəticə əldə edirlər, əksinə, gəncin ruhi aləmi zəhərlənir, onlarda yalançılıq, qorxaqlıq, ikiüzlülük kimi mənfi keyfiyyətlər yaranır və onlar iradəsizləşirlər. İradəsizlik bəşərin sağalmaz xəstəliyi olan narkomaniya və alkoqolizmə gətirib çıxarır. Odur ki, bu bədbəxtçilik olmasın deyə ata oğula dost və sirdaş olmalıdır.

İmkanlı ailələrin *“gül balaları”* öz ciblərinin həcminə görə əylənirlər. Bunlar üçün hər yerdə *“yaşıl işıq”* yanır. Belə *“gül balalar”*ın maraq dairəsi bahalı libas, xarici maşın, səhərə qədər diskoteka, restoranlardan ibarətdir. Onlar arxayındırlar ki, *“papaları”* onlar üçün diplom da alacaq, vəzifə də.

İmkansız ailədə böyüyən oğlanın vəziyyəti çox acınacaqlıdır. Belə oğlanlar çörək pulu qazanıb ailəni dolandırmaq üçün məktəbi atıb qazanc dalınca qaçırlar. Bu bir tərəfdən yaxşıdır ki, uşaq zəhmətə alışı, pulun qədrini bilir və sabah o, gözəl bir ailə başçısı olacaq. Digər tərəfdən isə, o, öz həm-yaşlılarından geri qalır.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan ailəsində uşağın həmişə xüsusi yeri olub. Uşaqlar

müasir Azərbaycan ailəsinin emosional mərkəzini təşkil edirlər. Ailənin mənəvi iqlimi, psixoloji ovqatı bilavasitə uşaqlarla bağlıdır. Çoxuşaqlı ailələrdə böyüyən uşaqlar kiçik yaşlarından öz sevinc və kədərlərini bacı-qardaşları ilə bölüşməyi, özlərinin davranış və rəftarında başqa adamın mənafeyini nəzərə almağı, əməksevərlikləri ilə seçilir, çətinlikdən qorxmur, iradəli olur, gözlənilməz situasiyada özlərini ələ alıb, ağıllı qərarlar qəbul edir, sinif yoldaşları, qonşu uşaqları və s. ilə də asanlıqla ünsiyyətə girirlər. Çoxuşaqlı ailələrdən fərqli olaraq, azuşaqlı ailələrdə, bacı-qardaşsız böyüyən uşaqlarda qarşılıqlı yardım, hörmət və s. keyfiyyətlər zəif inkişaf edir, sinifdə həm-yaşlıları ilə çox vaxt dil tapa bilmir, ictimai-faydalı fəaliyyətdən asanlıqla yayınır, xarakterində ciddi nöqsanlar özünü göstərir, belə ailələrdə infantil uşaqlara daha çox təsadüf olunur.

Valideyn nəzarətinin olmaması uşağa küçə qruplarında, restoranlarda, barlarda öz gününü istədiyi kimi keçirməsinə şərait yaradır. Neqativ təsirləri aradan qaldırmaq üçün ailə ilə məktəb qarşılıqlı əlaqə yaratmalıdır və məhz ailə neqativ təsirin aradan qaldırılmasında rolunu artırmalıdır.

Millətin rifahının, onun gələcəyinin böyüməkdə olan nəsildən asılı olduğunu nəzərə alaraq gənclərin sosial cəhətdən sağlam tərbiyə edilməsi və formalaşdırılmasının son dərəcə mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini qeyd etmək lazımdır. Bunun üçün müasir metod və yanaşmalarla bərabər əvvəllər toplanmış təcrübədən də istifadə etmək, keçmişdə tədris müəssisələrində əldə olunmuş profilaktik iş təcrübəsini müasir nöqtəyi nəzərdən işləyib bərpa etmək məqsədüeyğundur.

VAXT KEÇMƏDƏN, GÜNƏŞ BATMADAN...

Dünyaya gəlmə və dünyadan köçmə mənzərəsinə qəlb gözü ilə baxılsa, həyat sonsuz ələmlər, izzirab verən hallar, rəngli xəyallar və boş arzularla doludur. Baxdığımız şəkillərin üzərindən, bəlkə də, nə qədər nəsilər keçib və bu gün onlar haradadır?! Yalnız qəflət pərdəsini yırtaraq dünyanın həqiqi üzünü görən böyük ruhlar üçün “həyat bir imtahan, ölüm isə bir şəbi-arus (toy gecəsi) yəni, qovuşma, vüslətdir.”

İnsan idrakı həyatın eniş-yoxuşları içində “*həyat sevinci və ölüm qorxusu*” kimi iki böyük ziddiyyətin arasında bir ömür boyu çalxalanır. Daima bir axın içində olan həyat ilə ölümün həqiqi mənalari dərk edilmədən, yaradılışın sirr və hikməti ilə insanın həqiqi mahiyyəti tam başa düşülə bilməz.

Kainatın bir kiçik oxşarı, əksi olan bədənımızdə hər saniyə nə qədər hüceyrə yararır və ölür. Sanki o kainat kimi; bir tərəfi ilə doğum evi, bir tərəfi ilə qəbiristanlıq... Bax, fani olan bu həyat səhnəsində həyata keçən nəfsani müvəffəqiyyətlər, dəniz kənarında oynayan uşaqların qarşidan gələn bir dalğa ilə yox olmağa məhkum, qumdan düzəldilmiş evləri və oyuncaqları kimidir.

Dünyaya gəlmə və dünyadan köçmə mənzərəsinə qəlb gözü ilə baxılsa, həyat sonsuz ələmlər, izzirab verən hallar, rəngli xəyallar və boş arzularla doludur. Baxdığımız şəkillərin üzərindən, bəlkə də, nə qədər nəsilər keçib və bu gün onlar haradadır?! Yalnız qəflət pərdəsini yırtaraq dünyanın həqiqi üzünü görən böyük ruhlar üçün “*həyat bir imtahan, ölüm isə bir şəbi-arus (toy gecəsi) yəni, qovuşma, vüslətdir.*” İnsanın yaradılış səbəbi isə Rəbbinə qulluq, Onu bilmək və pisliyi əmr edən nəfsi nəzarət altına almaqdır ki, bunun sayəsində ölüm ruhumuzda öz qorxuncluğunu itirsin və gözəlləşsin.

İnsan bir özünə, bir də çevrəsinə diqqətlə və anlayan, dərk edən gözlərlə baxdıqda dərhal hiss edir ki, dünya deyilən bu imtahan məktəbindəki qüdrət nümunəsi və ilahi sə-

nət qarşısında axirətin imkansızlığından bəhs etmək gülməli və əbəs olar. Görən, dərk edə bilən qəlblər üçün bu aləm sonsuz möcüzələrlə doludur.

Doğru bir ağıl sahibi düşünürmü ki, kainatda hər şey; bir toxumun partlamağından bahar şənliyinə, doğumlardan ölümlərə, mikro aləmdən makro aləmə, zərrələrdən kürələrə qədər layiqli şəkildə qavranması imkansız, dəhşətli nizam və intizamla təqdir edilmiş bir ahəng içində davam edib gedir. Bəs, bu qüsursuz ahəngin və pozulmaz nizamın sənətkarı və yaradanı kimdir? Öz-özlüyündə kainatda onun kiçik bir modeli, kiçik bir parçası olan insan da idrakı aciz qoyan bir mükəmməllik, hikmət və ibrət mənzuməsi deyilmi?

Bu dəbdəbə içində ölüm tapmacası əzəldən bəri peyğəmbərlərlə irşad olunmaqlarına baxmayaraq, bəşəriyyəti məşğul edən ən ciddi və həyati bir məsələ olmuşdur. Bəzən qorxunc, cansıxıcı hallarıyla zəhərli bir ilan kimi beyinləri məşğul edən bu məfhum, ölənlərin göyərmiş dodaqlarında düyünlənmiş və dərin sükutların sirtində gizlənmişdir. Hər kəsi həyati mövzuda atəşli bir girdab halında bürüyən ölüm istisnasız bütün başlara çökən ən çətin istiqbal müsibətidir. Buna görə də, onun sirtini açmaq ancaq Pey-

Dünya aldadıcı bir ilğım,
axirət isə ölümsüz bir həyatdır.
Ölüm insanın özünün
qiyamətidir.
Qiyamətimizdən əvvəl
oyanaq ki, peşman olanlardan
olmayaq.

ğəmbərlərin irşadları, yəni vəhyin rəhbərliyi ilə mümkündür.

Bütün səmavi dinlərin xəbər verdiyi axirət mövzusunun Qurani-Kərim, xüsusilə, əqli, hissi və əxlaqi dəlillərlə ətraflı bir şəkildə izah etmişdir. Allah-təala dünya həyatında varlıq səhnəsinə çıxmağımızın hikmətini Mülk surəsinin 2-ci ayəsində belə bəyan edir: **“Hansınızın əməlcə daha gözəl olduğunu sınamaq (bəlli etmək) üçün ölümü və həyatı yaradan Odur”.**

Dünya aldadıcı bir ilğım, axirət isə ölümsüz bir həyatdır. Ölüm insanın özünün qiyamətidir. Qiyamətimizdən əvvəl oyanaq ki, peşman olanlardan olmayaq.

Ölümün ürpərdici ağırlığını kəlimələrin zəif çiyinləri daşıya bilməz. Ölüm qarşısında bütün fani güclər yox olur və əriyir. Qəbiristanlığın öyüd verən səssiz fəryadları qarşısında həssas qəlblərdən gələn sədalar ancaq göz yaşları və quru hıçqırıqlardır.

Ayəyi-kərimələrdə belə buyrulur:

“Yer üzündə olan hər kəs fanidir (ölümə məhkumdur)”. (Rəhman 26)

“Hər bir kəs (hər bir canlı) ölümü dadacaqdır”. (Ənbiya 35)

Demək, hər kəsin qapısını bir gün mütləq döyəcək. Ölüm idrak sahibi bütün varlıqların dərk etməyə, düşünməyə

məcbur olduğu dəhşətli bir müəmmadır. Mövlana Həzrətləri bu müəmmanın mahiyyətini belə ifadə edir: *“Məzar canlandırmaq; nə daşladır, nə taxta ilə, nə də keçə ilə, ləkəsiz bir qəlbə öz batini saflıq aləmində özünə bir məzar qazmalıdır ki, Allahın uca varlığı qarşısında öz xam nəfsinin iddia və mənliliyini yox edə bilsin.”*

Bəşər övladı bu müvəqqəti həyatda nə qədər uzun yaşasa da, axirətdəki həyatla müqayisədə qısa bir müddətdən ibarətdir. Necə ki, Ayəyi-kərimədə belə buyurulmuşdur: **“Onu (qiyaməti) gördükləri gün (dünyada və qəbir evində) yalnız bir axşam, yaxud bir səhər qaldıqlarını sanacaqlar”!** (Naziət 46)

Peyğəmbərimiz də dünya həyatının müddət, qiymət və böyüklüyü haqqında belə bir müqayisə etmişdir: *“Axirətə görə dünya, sizdən birinizin barmağını dənizə batırmağına bənzəyir. O şəxs barmağının nə qədər su ilə islandığına baxsın.”* (Müslim, Cənnət 55; Əhməd IV; 229)

Bax, sonsuzluq üzərində bir sabun köpüyündən fərqlənməyən bu qısa həyat içində ölümün insanoğlunu nə vaxt və harada haqlayacağı bilinmir. Çünki ölüm üçün sıra və növbə olmadığı kimi, hər hansı bir səbəb və bəhanə də şərt deyil. Hər doğulan varlıq o an ölümə hazır bir

namizəddir. Sanki hər insan öləcək yaşdadır. Ondan qaçıb qurtulmaq üçün nə bir zaman, nə də bir məkan vardır. İnsanın ölüm qarşısındakı çarəsizliyi bu ayəyi-kərimədə belə təsvir edilir: **“Harada olursunuz olun, hətta uca (möhkəm) qalalar içərisində olsanız belə ölüm sizi haqlayacaq”.** (Nisə 78)

Ölüm bu qədər yaxın və hər kəsin başına mütləq gələcək bir həqiqət olduğu halda, bəşər övladının sanki bu dünyada əbədi qalacaq kimi boş işlərlə ömrünü keçirməyi nə qəribədir? İnsanların bu qəflətlərini Süfyani-Səvri (q.s.) bu misalla ifadə etmişdir: *“Əgər bir yerə yığılmış camaata dəllal:*

- *“Bu gün axşama qədər yaşayaçağam deyən ayağa qalxsın!”- deyən elan etsə, bir adam da ayağa qalxmaz. Qəribədir ki, bu həqiqəti anlamasına baxmayaraq, bütün xalqa:*

- *“Kim ölümə hazırlaşmış, ayağa qalxsın!”- deyən elan edilsə, yenə də bir adam da yerindən qalxmaz”.*

İnsan heç düşünmür mü ki, ömrü boyu dəfələrlə ölümə qarşı-qarşıya gəlmişdir: yaşanan xəstəliklər, gözlənilməz hadisələr, baş verən fəlakətlər, həyatda hər an mövcud olan, ancaq insanın qafil və acizliyinə görə çox vaxt xəbərsiz olduğu

Ölüm üçün sıra və növbə olmadığı kimi, hər hansı bir səbəb və bəhanə də şərt deyil. Hər doğulan varlıq o an ölümə hazır bir namizəddir. Sanki hər insan öləcək yaşdadır. Ondan qaçıb qurtulmaq üçün nə bir zaman, nə də bir məkan vardır.

nə qədər həyat təhlükələri ölümle insan arasında nə qədər incə bir pərdənin olduğunu göstərmirmi?

Mövlana Həzrətləri də ölümün astanasında olan, buna baxmayaraq həm dünya, həm də axirətdə ona fayda verməyən boş işlərlə günlərini boş keçirən insana belə səslənir:

“Özünə gəl, ey yolçu! Özünə gəl! Axşam oldu, ömrün günəşi batmaq üzrədir...”

Gücün, qüvvətin varkən, bu iki günündə cəməddlik et, yaxşı işlər gör...

Əldə qalan bu kiçik toxumu yaxşı ək, yəni ömrünün qalan son günlərini yaxşı qiymətləndir, bu iki nəfəslik fani dünyadan sonsuz cənnət ömrü əldə et. Çox qiymətli olan bu ömür şamı sönməmiş aqlını başına topla, fitilini düzəlt, tez yağını qoy, yəni xeyirli işlər görərək son günlərini saleh əməllər və ibadətlərlə keçirib, ömür şamını oyandır.

Aqlını başına topla, bu işi sabaha qoyma. Necə sabahlar gəlib keçib. Tez tövbə və istiğfar ilə işinə başla ki, əkin mövsümü, yaxşılıq günləri tamamiylə ötüb keçməsin.

Nəsihətimə qulaq as... Nəfs güclü bir ipdir. Bizi yaxşılıq etməyə qoymur, doğru işlər görməyə mane olur. Yeniləşmək, özünü düzəltmək istəyirsənsə, köhnəni çıxarıb at, bədənə aid istək və arzularından əl çək,

Nəfs güclü bir ipdir. Bizi yaxşılıq etməyə qoymur, doğru işlər görməyə mane olur. Yeniləşmək, özünü düzəltmək istəyirsənsə, köhnəni çıxarıb at, bədənə aid istək və arzularından əl çək, ruhani zövqləri, mənəvi həyəcan və ləzzətləri axtar.

ruhani zövqləri, mənəvi həyəcan və ləzzətləri axtar.

Qeybətdən, mənasız söz-söhbətlərdən dilini qoru. Pulun varsa, onları kasıblara vermək üçün ovcunu aç. Nəfsin pisliklərindən əl çək, cəməddliyini, hamını fikirləşmək istəyini ortalığa qoy”.

Madam ki, hər fani insan məchul bir zaman və məkanda Əzrail ilə mütləq qarşılaşacaq və ölümdən qaçmağa bir yer tapmayacaq, onda insan - **“(Ya Rəsulum! Bu insanlara de) Allaha tərəf qaçın”!** (Zariyat 50) -sirrində nəsib alacaq ilahi rəhməti tək sığınılacaq dayaq bilməlidir.

Ölümlər səssiz və sözsüz dərslərdir ki, hissiyyətli, həssas insanlara və təsirli xətiblərdən daha mükəmməl ibrət, hikmət və həqiqət sərgiləyər. Ölümün məlum bir dili yoxdur. Lakin o dərin bir sükutda nə qorxulu məqamlar gizlətməmişdir. Hər məzar daşı ölüm dili və sükutu ilə danışan odlu bir nəsihətçidir. Necə ki, Həzrəti Peyğəmbər (s.ə.s.) belə buyurmuşdur:

“Sizə iki nəsihətçi buraxdım. Biri susur, digəri danışır. Susan nəsihətçi ölüm, danışan isə Qurani-Kərimdir”.

Qəbiristanlıq fani həyatlarını sona çatdıran ata-ana, oğul-uşaq, qohum-əqraba, dost-tanış ünvanları ilə doludur.

Dünya həyatı istər sarayda, istər saman üzərində yaşansın, bütün yolların və do-

lambacların məcburi çıxış nöqtəsi qəbirdir. Tarix şahiddir ki, bu torpaq varlıkasıb, qul-ağa, cavan-qoca- bütün canlıların əvvəl məskəni, sonra da qəbri olmuşdur.

Mövlanə Cəlaləddin Rumi Həzrətləri beytlərində də insanı dünya quyusuna düşən Həzrəti Yusif (ə.s.) bənzətməmişdir:

“Ey Haqq işığı! Sən gözəllik Yusifisən. Bu dünya da quyu kimidir. Allahın təqdirinə şikayət etmədən boyun əymək və səbr etmək isə səni quyudan çıxaran, qurtaran ipdir.

Ey dünya quyusuna düşən Yusif! İp uzandı, ondan iki əlinlə bərk yapış. İpdən xəbərsiz, qafil olma və tutmuşkən buraxma, çünki ömür tükəndi, axşam oldu.

Nə qərībədir ki, insan bir-iki günlük qonaq olduğu bu dünyada özünü aldadır. Hər gün cənazə səhnələrini gördüyü halda, özündən uzaq görür. Özünü itirməyib, hər an mümkün olan fani əmanətlərin daimi sahibi hiss edir. Halbuki, insan ruhuna bədən libası geyindirilib bir qapıdan dünyaya daxil ediləndə artıq bir ölüm yolçusu de-

məkdir. O yolun bir hazırlıq məkanına girmişdir. Ancaq bunu heç düşünmür. Bir gün olar ki, ruh bədəndən çıxar. Axirət qapısı olan qəbirdə digər böyük bir səfərə yola salınar.

Düşünmək lazımdır ki, nə dünyada ölümdən qaçacaq bir zaman və məkan, nə qəbirdə yenidən geri qayıtmağa imkan, nə də qiyamətin şiddətindən sığınılacaq bir yer vardır.

Fatir surəsində cəhənnəmə atılan günahkarların Cənabi-Haqqa belə yalvardıqları təsvir edilir:

Onlar orada fəryad edib deyəcəklər: **“Ey Rəbbimiz! Bizi buradan çıxart ki, saleh əməllər edək. O əməlləri yox ki, (dünyada) edirdik! (Onlara belə deyəcəyik:) “Məgər orada sizə öyüd-nəsihət qəbul edə biləcəyi (düşünəcək kimsənin düşünəcəyi) qədər ömür vermədikmi?! Hələ sizə (siz kafirləri Allahın əzabı ilə) qorxudan peyğəmbər də gəlmişdi. Dadın (cəhənnəm əzabını)! Zalımların imdadına çatan olmaz!” (Fatir 37)**

Ayəyi- kərimədə iki məsələ vurğulanmışdır:

Dünya həyatı istər sarayda, istər saman üzərində yaşansın, bütün yolların və dolambacların məcburi çıxış nöqtəsi qəbirdir. Tarix şahiddir ki, bu torpaq varlıkasıb, qul-ağa, cavan-qoca - bütün canlıların əvvəl məskəni, sonra da qəbri olmuşdur.

Birincisi, insanın həyat və ölümün həqiqiliyi barəsində düşünəcək qədər bir vaxtı olub-olmadığına;

İkincisi də özlərini axirətdən xəbərdar edərək qorxudan peyğəmbərlərin gəlib-gəlməyinə.

Bu iki sual qarşısında kafir və günahkarların ortaq cavabı peşmançılıq dolu acı bir etirafdən ibarət olmuşdur. Ancaq artıq iş-işdən keçmişdir.

Mövlanə Həzrətləri dünyanın həqiqi üzünü belə ifadə edir:

“Bu dünya həyatı yuxuda xəzinə axtarmağa bənzəyir. Səhər oyananda nə xəzinə qalar, nə də başqa bir şey. Getdiyi yuxudan öləcək oyanan bəşər övladı da həqiqətlə yuxunu bir-birindən ayırır, amma faydasız əldə bir şey qalmamışdır.”

Məsnəvidə bu dünyaya aldananların boş xəyal və arzularla qiyamət ölçülməz. Ömürlərini necə hədəf verdikləri belə təsvir edilmişdir.

“Dünyaya könül verənlər, sanki kölgə ovlayan ovçuya bənzəyir. Kölgə necə onların malı ola bilər ki? Necə ki, ağılsız bir ovçu quşun kölgəsini ov zənn edib onu tutmaq istədi. Ancaq budağın üzərindəki quş belə bir adamın axmaqlığına təəccübləndi...”

Əslində bir kölgədən ibarət olan dünyanı hədəf almaq və kölgələri həqiqət zənn etmək insanın bütün səy və köməyinin boş xəyal, yəni yox olmağa

məhkum kölgələr üzərində toplanması ağıl və idrak qazandırmı?! Bax, bu hal kölgələri ovlamaqla özünü təsəlli edən qafil ovçuya bənzəməkdir ki, insanın əlinə peşmançılıq və ziyandan başqa bir şey keçmir.

Ən böyük peşmançılıq səbəblərinin başında zamanın əbəs yerə xərclənməyi gəlir. Ölümü bilən fani dünya ləzzətlərinə, yolçuluğunu bilən də dünyanın qonaq evindəki müvəqqəti oyuncaqlara aldanmaz! Çünki əşya özlərindən ayrılmayacaq şəkildə dünyaya aiddir. Bütün fani nemətlər bir şəxsə toplansa və o rahatlıq və səadət içində kiminlə yaşasa da nə fayda!.. Nəticədə gedəcəyi yer bu qara torpağın altı, bu qara yerin bir çuxuru deyilmi?

Ey Rəbbim!

Bizi fani vaxtlarımız qurtarmadan, ömür günəşimiz batmadan dirçələn şəxslərdən et ki, dünyaya qapılıb özünü bir qab suda həlak edənlərin peşmançılıq dolu aqibətlərinə düşməyə!.. Ey mərhəmətlilərin ən mərhəmətlisi olan Rəbbim! Həyatımızı və ölümümüzü saleh qullarına lütf etdiyən bərəkət, nemət, ulvi gözəlliklər və sənə qovuşmaqla müzəyyən (bəzənmiş) və mükərrəm et!.. Amin!

Ən böyük peşmançılıq səbəblərinin başında zamanın əbəs yerə xərclənməyi gəlir. Ölümü bilən fani dünya ləzzətlərinə, yolçuluğunu bilən də dünyanın qonaq evindəki müvəqqəti oyuncaqlara aldanmaz! Çünki əşya özlərindən ayrılmayacaq şəkildə dünyaya aiddir. Bütün fani nemətlər bir şəxsə toplansa və o rahatlıq və səadət içində kiminlə yaşasa da nə fayda!.. Nəticədə gedəcəyi yer bu qara torpağın altı, bu qara yerin bir çuxuru deyilmi?

Suallar... Suallar... Suallar...

İnsan bəzi şeyləri yaşayaraq öyrənərsə, o məlumatlar daha yaxşı yadda qalar. Uşaq tərbiyəsində onlar arı-arası kəsilməyən suallarına qarşı nə qədər səbirli olmağın lazım olduğu məlumatlarda olduğu kimi.

Elmin açarı sualdır. Uşaq gördüyünü və eşitdiyini soruşaraq başa düşməyə çalışır. Əslində uşaqlığa aid çoxlu gözəl xüsusiyyətlərin irəli yaşlarda da davamı lazımdır. Məsələn, saflıq, kin tutmamaq, bağışlamaq, çox sual vermək, fitnə və fəsaddan uzaq olmaq.

**Elmin açarı sualdır.
Uşaq gördüyünü və
eşitdiyini soruşaraq başa
düşməyə çalışır. Əslində
uşaqlığa aid çoxlu gözəl
xüsusiyyətlərin irəli
yaşlarda da davamı
lazımdır. Məsələn,
saflıq, kin tutmamaq,
bağışlamaq, çox sual ver-
mək, fitnə və fəsaddan
uzaq olmaq.**

Üç yaşını bitirməmiş qızım adətən işlərimin ən gur vaxtında gələr, hər sözünün başında “**ana**” sözünü mütləq təkrarlayaraq bir şey soruşar və məndən cavab gözləyər, əgər cavab verməsəm, sualını cavablayana qədər təzələyər. İnsanlıq halıdır, bəzən dözə bilməyib “**bəsdir daha, tez-tez ana deyib təkrarlama**” deyər hirsələnirdim. Ta ki, internetdə bir ananın sözlərini oxuyana qədər: “**Üç yaşındakı uşağım tez-tez ana deyərək suallar verirdi. Bir gün səbrim tükəndi və bir də mənə ana sözünü demə dedim. O gündən bu yana övladımın ana sözünü deməyi üçün çalışıram, amma nə fayda...**”

Əslində uşağımızın sual verməyi bizi sevindirməlidir. Çünki onların sual soruşmağı onların hər şeyə maraqla göstərən olduğunu bildirir. Bəzən bu suallar bizə yeni üfüqlər açar bilər, yazıçı Fateh Erdoğan kimi. Yazıçı ilk ensiklopediyasını dörd yaşındakı bir uşağın səbəbiylə hazırlamışdır. Özü hadisə haqqında belə deyir: “**Bir kitab sərgisində ikən dörd yaşında bir uşaq gəldi, “mənə elə bir kitab ver ki, içində hər şey olsun.”** Yazıçı: “**və mən o gün qərar verdim, içində hər şey olan kitab yazmağa.**”

deyir və heç bir cildini də o balaca daşıya bilməyəcəyi ensiklopediyanın fikir atası bir uşaq olur.

Sual soruşan uşaq iş bacaran yeni şeylər icad edən uşaq deməkdir. Bizim verəcəyimiz cavablarla əlaqə quraraq zəkalarının inkişafı daha da artar. Bu suallara da bezmədən, yorulmadan cavab vermək, hər kişinin deyil, ər kişinin işidir. Bu ər kişilərdən birinin hekayəsi də belədir:

Səksən yaşına çatmış bir ata və onu ziyarət etməyə gəlmiş 40-45 yaşındakı hörmət edilən bir iş sahibi olan oğlu zalda oturmışdular. Hal-ahvaldan sonra bir sakitçilik çökür. Qoca adam gülümsəyərək qarğaya baxır və oğluna,

- Oğul, bu nədir?, o heyərlə cavab verər:

- O bir qarğadır, ata.

Qoca ata heç halını dəyişmədən qarğaya baxır və yenə soruşur:

- Oğlum bu nədir? , oğlu bir az da heyərləli halda:

- Ata o bir qarğadır.

Qarğa hələ də pəncərənin qarşısında durub sanki onların danışmalarına qulaq

asırdı. Qoca ata üçüncü dəfə yenə soruşur:

- Bu nədir?, oğlunun heyərləti səbirsizliyə çevrilir və bir az da sərt bir səs tonu ilə cavab verir:

- O bir qarğadır ata, qarğadır, oldu-mu?, deyərək cavab verir.

Ata yenə üzündə təbəssümlə ayağa qalxır, kitablarla dolu rəfə doğru sakit addımlarla gedərək köhnə bir dəftər çıxardır. Dəftəri götürərək oğlunun yanında oturur. Oğlu çəşqin bir halda hadisələrə bir mənə verə bilmirdi. Atası bir səhifə açır və oxumağa başlayır.

Üç yaşındakı oğlumla yanımda olan pəncərənin qarşısına bir qarğa qondu. Oğlum qarğaya baxaraq **“Ata, bu nədir?”** Mən də: **“Qarğa”** dedim. Oğlum düz iyirmi üç dəfə **“bu nədir?”** deyərək soruşdu və mən iyirmi üç dəfə **“bu qarğadır”** deyərək sualına sevgilə, qucaqlayaraq cavab verirdim. Bezmək nədir, hər sözündə, hər sualında qəlbim sevgilə dolub daşırdı.

Bütün anaların bu hekayədən lazımı ibrəti çıxararaq ər kişilərdən olmağı arzusu ilə...

Sual soruşan uşaq iş bacaran yeni şeylər icad edən uşaq deməkdir. Bizim verəcəyimiz cavablarla əlaqə quraraq zəkalarının inkişafı daha da artar. Bu suallara da bezmədən, yorulmadan cavab vermək, hər kişinin deyil, ər kişinin işidir.

Çəmbərəkənddən Şəhidlər Xiyabanına gələn yol...

Vətənimiz Azərbaycanın hər guşəsi, hər bucağı bir hadisəni yaşadan, bir əfsanəni canlandıran tarix səhifəsidir. Bu səhifələrin bəziləri milli-mədəni tariximizin daş yaddaşını əks etdirsə də, bəziləri qəhrəmanlıq, şücaət mənbəyi kimi hər birimizin and yerimizdir, ziyarətgahımızdır.

Vətənimiz Azərbaycanın hər guşəsi, hər bucağı bir hadisəni yaşadan, bir əfsanəni canlandıran tarix səhifəsidir. Bu səhifələrin bəziləri milli-mədəni tariximizin daş yaddaşını əks etdirsə də, bəziləri qəhrəmanlıq, şücaət mənbəyi kimi hər birimizin and yerimizdir, ziyarətgahımızdır.

Bu gün Vətən sözünün sinonimi kimi hər birimiz üçün müqəddəs olan bir yer haqqındadır söhbətimiz.

Şəhidlər xiyabanı...1990-cı il 20 Yanvar gecəsinə qədər bu yeri hər kəs Dağüstü Park kimi tanıyırdı. Əlbəttə, millətin, xalqın, vətənin acı keçmişindən, ağır taleyindən xəbərsiz olanlar üçün bu yer yalnız park idi. Bu xalqı əzən, sürgünlərdə çürüdən, mənəvi gücünü sarıtmaq üçün dininə yasaq qoyan rəhbərin paytaxtın ən yüksək zirvəsində heykəlinin olduğu yer kimi tanıyırdı çoxları...

1918-ci il... Mart...Bakı...Bu tarix vətən, millət yolunda mücadiləyə qalxmış vətən oğullarının qan yaddaşındadır. Bu tarix müstəqilliyə doğru gedən yolun başlanğıc səhifəsidir. 1918-ci il mart qırğınları təkcə Bakını deyil, Azərbaycanın bütün mərkəz şəhər və rayonlarını əhatə etmişdi. Bu qırğınlarda şəhid olan oğul və qızların sayı-hesabı yoxdur. Küçələrdə, şəhər və kəndlərdə günahsız axan qanları, anaların ah-naləsini, göz yaşlarını nə tarix silə bilər, nə də yağan qar-yağış. Bu yaranı ancaq müstəqil Azərbaycanın yüksələn bayrağı və çalınan himni sarıya, sağalda bilər. O qanlı

günlərdə şəhid olanları dəfn etmək üçün Bakının ən yüksək zirvəsi seçildi. Çəmbərəkənd ana ağuşu kimi açdı şəhidlərə öz qoynunu, burda uyudu azəri övaladları ilə çiyin-çiyinə vuruşaraq canını fəda edən Türk əsgəri.

Bu xalqın qanına susayan, qüdrətini sındırmağa çalışan qəsbkar qarşısında türk əsgərini də görmüşdü o qanlı günlərdə. Adları naməlum, amma şücaəti, cəsarəti dünyanı sarsıdan Türk əsgəri...

Çəmbərəkənd qollarını açdı şəhid balalarına... ana laylası, ana nəvazişi oldu orda yatan şəhidlərə Bakı küləkləri. Amma sovet rejimi bir çox faktları silməyə çalışdığı kimi bu səhifəni də tarixin qaranlıq küncələrinə atmağa, xalqın yaddaşından yox etməyə çalışdı. Şəhid məzarlıqları üzərində qəsbkar bir rejimin rəhbərinə heykəl qoyub, park saldı. Amma tarix doğrudan da, heç nəyi və heç kimi unutmur...

1990-cı il... 19-dan 20-nə keçən gecə... Yenə Bakı... Sanki tarix yarımçıq qalmış səhifəsini bitirmək, bu millətin əsrin əvvəlində başladığı mücadilənin son akkordlarını vurmaq üçün son şans verdi. Qızıl ordu deyib şanına şerlər oxuduğumuz, nəğmələr bəstələdiyimiz xəyanətəkar sovet ordusu o şənbə gecəsi Bakımıza daxil oldu. Yenə qanlar axdı küçələrdə, yenə ana nalələri ucaldı göylərə. Yenə yeni bir qəhrəmanlıq səhifələri yazıldı bu millətin taleyinə...daha ağrılı, amma daha qürurlu...

Yenə şəhidlərin dəfn olunması üçün eyni yer seçildi... Çəmbərəkənd...18 Mart şəhidləri 20 Yanvar şəhidləri ilə qovuşdu o gün. Sanki Yanvar şəhidləri son tapşırığı yerinə yetirmələri haqda hesabatla gəlmişdilər... Şəhid ruhlar qovuşdu, şəhid oğullar qovuşdu burda və Şəhidlər Xiyabanı adlandı başı bəlali, canını bu vətənə fəda edən balaların uyuduğu Çəmbərəkənd. Vətənin od

qoxuyan, azadlıq püskürən nəfəsinin son mənzili, nakam dünyası oldu Şəhidlər xiyabanı. İndi bu vətənə canını fəda edən türk əsgəri də qürurla boylanır bu zirvədən. Bu yer bir şeyi tələq edir, sübut edir gələnlərə *“əsarət zəncirini qırmadan, birləşmədən, bu vətənin dəyərini, qüdrətini bilmədən azadlığa qovuşmaq olmaz”*. Və bir də Ulu Qorqud Dədəmizin bu sözləri süzülür uzaqlardan: *“Bu torpağı əkib-becərməyəcəksənsə qorumağa dəyməz, bu torpağı qorumayacaqsansa əkib-becərməyə dəyməz”*. Qoruyaq, dəyərini-qiymətini bilək vətənin. Ən kiçik fayda da bu vətənin dirçəlməsinə xidmət edər. Çünki hər şey burdan başlayır. Xalığın, Ulu Tanrının yaratdığı ən böyük inci İnsan, insan ömrünün də ən ali zirvəsi Şəhidlikdir. Əgər hər birimiz bu zirvəyə ucalmaq şərəfini, bu anın gözəllik və müqəddəsliyini duyaraq bu anı yaşayacaq qədər vətənimizi, millətimizi, dinimizi sevə biliriksə demək bu vətən, bu millət basılmayacaq. Əgər bu gün savaşıb döyüşüb can alıb, can verib bu torpağı qoruya biliriksə, sabah da tər töküüb, zəhmət çəkib bu torpağı əkib-becəririksə demək bu vətən sarsılmayacaq, çökməyəcək.

Qoy axan sularımız qurumasın

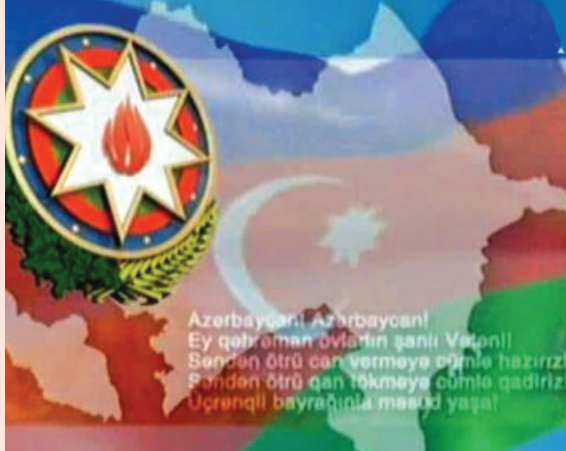
Qoy ağaclarımız kəsilməsin

Qoy ocaqlarımız sönməsin

Qoy Türk ulusu ulu olsun...

Qoruyaq, dəyərini-qiymətini bilək vətənin. Ən kiçik fayda da bu vətənin dirçəlməsinə xidmət edər. Çünki hər şey burdan başlayır. Xalığın, Ulu Tanrının yaratdığı ən böyük inci İnsan, insan ömrünün də ən ali zirvəsi Şəhidlikdir.

BİRLİK SİMFONİYAMIZI SƏSLƏNDİRMƏLİYİK

1990-cı ilin qanlı yanvar gecəsi böyük bir xalqın milli mənlik şüurunun məhv edilməsinə, onun dövlətçilik tarixi boyunca heç zaman əyilməmiş şahənə qürurunun sındırılmasına yönəldilən barbarsına atılmış, düşünülmüş bir addım idi.

Artıq 19 ildir ki, xalqımızın tarixinə qara hərflərlə yazılmış 20 Yanvar faciəsinin ildönümlərini böyük hüzn və kədər içərisində qarşılayıb yola salmaqdayıq. Baxmayaraq ki, o qanlı, müdhiş gecədən bizi kifayət qədər uzun bir zaman fasiləsi ayırır, amma biz həmin günləri bircə an da olsun yaddan çıxarmır, faciənin qan yaddaşımızdan silinməməsi, həmin gecədə baş vermiş hadisələrin bir daha təkrarlanmaması üçün öz varlığımızı sübut etməyə, heç zaman yenilməyəcək bir xalq olduğumuzu düşmənlərimizə sübut etməkdəyik. Düzdür, 1990-cı ilin qanlı yanvar gecəsi böyük bir xalqın milli mənlik şüurunun məhv edilməsinə, onun dövlətçilik tarixi boyunca heç zaman əyilməmiş şahənə qürurunun sındırılmasına yönəldilən barbarsına atılmış, düşünülmüş bir addım idi, lakin saysız-hesabsız günahsız qurban verdiyimiz həmin gecə bizi daha da mətinləşdirdi, daha da sərtləşdirdi. Bizi bir xalq, bir millət ola-

raq daha da sıx birləşdirən ümumi kədərimizdən, ümumi dərdimizdən müqəddəs bir And yerimiz yarandı: Şəhidlər xiyabanı!

Budur, ilboyu kiçikdən-böyüyəcəm hər birimizin dəfələrlə ziyarət etdiyimiz şəhidlərimizin məzarlarını, onların müqəddəs ruhlarını elliklə yad edəcəyimiz günün yenidən astanasındaydıq. Bir neçə gündən sonra Şəhidlər Xiyabanına, o günahsız insanların dəfn olunduqları məzaristana axışib gələn insan selinin qarşısını almaq mümkün olmayacaq. Əslinə baxsan, heç buna cəhd göstərən də olmayacaq. Çünki xalq öz şəhidlərini heç vaxt unutmur, yaddan çıxarmır. Həmin gün bu ziyarətin kövrək anları lentlərin yaddaşına köçürüləcək, bütün televiziya kanallarımızın ekranlarından yayımlanaraq dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılacaqdır. Həmin gün millətimizin başına gətirilən müsibətdən dünya xalqları təkrar-təkrar hali olacaq, xoşməramlı, sülhsevər bir ölkənin azadlıq, müstəqillik ideyalarına qarşı açıq-aşkar

müharibə elan etmiş düşmənlərin həyata keçirdikləri irimiqyashlı qanlı terror hadisəsini yenidən xatırlayacaqlar. Həmin gün ziyarətçiləri gün ərzində müşayiət edəcək həzin, kədərli milli musiqimiz matəm musiqisi kimi yenidən ürəklərimizi parçalayacaq, yenidən göz yaşlarımızı saxlaya bilməyəcəyik. Bəli, bunlar yenidən baş verəcək, lakin sözü-müz onda deyil; hayıflar olsun ki, Azərbaycanımızın qan yaddaşına əbədlilik yazılmış matəm günlərimiz var və fikrimizcə, bu günlərin «*Əbədiyyət simfoniyası*» bəstələnməlidir–bir himn kimi! Ən azından belə faciələrin bir daha təkrarlanmaması naminə! Bu himni uşaqdan-böyüyə hər kəs əzbər bilməli və var səsiylə oxumalıdır– «*düşməni ölüm hökmü kimi!*»

Təsəvvür edin ki, televiziya ilə elan olunur: «Sabah, yanvar ayının 20-də saat 12.00-da Şəhidlər xiyabanında şəhidlərimizin ruhuna «*Əbədiyyət simfoniyası*» ifa olunacaq. Bu himn qəlbində vətəndaşlıq yanğısı olan hər bir Azərbaycan türkünün dilindən səslənməlidir!»

Gözlərinizin önünə gətirirsinizmi?!
-Sonsuz izdihamı təşkil edən insanlar

deyilən vaxtda canlı heykəllərə dönərək böyük ehtişamla bu himni səsləndirir, gəmilərin fiti nəhəng izdihamın səsinə səs verir, sanki onu müşayiət edir. Bu qan coşduran birlik, həmrəylik simfoniyasının səsi bütün Bakını ayağa qaldırır. Evlərdə, küçələrdə olan bütün insanlar bir andaca ayaq saxlayır, yumruqlarını düyləyərək başları üzərinə qaldırırlar. Bütün şəhər, bütün Azərbaycan, bütün Türk dünyası həmin an «*Əbədiyyət simfoniyası*»nı ifa edir və bu səsi təkcə dostlarımız eşitmir, düşmənlərimizin qulaqlarında uğuldayan himnin sədaları onları təşvişə salır, qorxudan tir-tir əsirlər. Axı bu himn onların bizdən oğurlayaraq zorla özlərininki etmək istədikləri xalq mahnılarına bənzəməz. Çünki bu himn bizim üçün «*Əbədiyyət simfoniyası*», onlar üçünse ölüm hökmü olacaqdır!

«*Əbədiyyət simfoniyası*»mızı tezliklə səsləndirməliyik! Milli birliyimiz, milli qurtuluşumuz bu himni səsləndirməyimizlə başlanmalıdır! Əziz qardaş və bacılarımız, siz bu himni oxumağa hazırsınızmı?! Elə isə, səsimizə səs verin!

Şəhidlər

Haqq yolunda cihad edən igidlər,
Vətənimin qürurudur şəhidlər.
Allah üçün canlarından keçərək
Cənnət ilə müjdələndi şəhidlər.

Qanlarıyla ucaldaraq bayrağı
Millətimə ibrət oldu şəhidlər.
Qəhrəmanlıq nümunəsi olaraq
Rəhmət ilə anılacaq şəhidlər.

KÖNÜL RƏSULOVA

**“Hər çətinkliklə bərabər bir asanlıq vardır”
(İnşirah 5)**

Rəbbimiz Peyğəmbər (s.ə.s.)i təsəlli etmək üçün Cəbrayıl (ə.s.)ı göndərdi. Və “Qalx” dedi. Məracı nəsib etdi. Bizə də Rəhman mələyini göndərir kədərləndiyimizdə.

Həyatda hər kəsin bir Məracı vardır, yəni hər bir sıxıntının arxasından bir səadət gəlir.

Səni əgər anlamırlarsa, üzülmə

Çünki səni anlayın Rəbbindir.

Çünki səni həqiqi bir məhəbbətlə sevən Rəbbindir.

Sənə təşəkkür edən yoxsa, üzülmə

Çünki sənə dəyər verən Rəbbindir.

Sənə sıxıntılı anında dəstək olan yoxsa, üzülmə

Çünki sənə ən böyük dəstək olan Rəbbindir.

Sən ağlayanda ən yaxın dostun bunu hiss etmədi isə üzülmə

Çünki Rəbbin sənə dostundan daha yaxındır.

Sən kədərləndikdə, sızladıqda dostun səni o halda görüb yaxınlaşmasa belə üzülmə

Çünki Rəbbin belə istəmişdir.

Sən istədiyini heç nəyi əldə edə bilmədirsə üzülmə

Çünki Onun təqdiri budur.

Dostundan bir cəfa gördünsə üzülmə, onun min vəfası olduğunu da düşün

Çünki bu dünyanın və onda olanların vəfası ancaq bir nöqtəyə qədərdir. Ondan o tərəfə artıq sən Rəbbinlə bərabər-sən.

Sən insanların səndən bezdiyini hiss edirsənsə, üzülmə

Çünki qəlb qəlbə qarşıdır, hansı qəlb səndən darılırsa demək ki, ruhlar eyni deyil.

Sən haqsızlıq gördünsə, üzülmə

Çünki Haqq Rəbbimizin qatındadır. Cəmal və Cəlal sifətlər Onda sükunət halındadır, insanda isə döyüş halında.

Sən, sən, yenə sən

Sən hələ həyatında çox şey görəcəksən. İnsan hər sıxıntı, üzüntü ilə qarşılaşdığı vaxt bir az da böyüyür. Bizi Rəbbimiz böyüdür, həyatı öyrədərək. Söz vardır *“istədiyim heç nəyi əldə edə bilmədim, amma ehtiyac duyduğum hər şeyi əldə edə bildim”*. Demək ki, biz Rəbbimizdən istəyirik, Rəbbimiz bizə istədiyimizi deyil, ehtiyac duyduğumuzu verir, biz isə bunun adını üzüntü qoyuruq. Rəbbimizi çox sevmək istəyirik, amma bilmirik ki, sevməyin təməlində üzülməyə ehtiyac vardır. Məsələn, xəstə olduğumuz vaxt sağalmağı çox istəyirik, amma bilmirik ki, təməlində acı dərmanları sevə-sevə qəbul etmək vardır.

Çünki hər şey əvəzi, qarşılığı

Çünki hər şey ziddi ilə məlum

Çünki bu dünya möminə zindandır, zindanda olan qul, ah-vay eyləməz.

Elə bir həyat yaşayaq ki, geri dönüb baxdığımız vaxt niyə vaxtında səbir etmədim, deməyəm. Vaxtında səbir edək ki, onsuz da, ən sonda çarəsiz qalıb səbir edəcəyik, kədərlənməklə heç nə geri gəlməz, əldə edəcəyimiz şeyləri də itirmiş olacağıq, buna isə yol verməmək lazımdır. Unutma ki, Rəbb sənə nə vermişsə ən gözəlini vermişdir, buna zərrə qədər şübhən olmasın.

Xeyrə yozan yorulmaz. Hər işdə hikmət axtarmaq lazımdır ki, qəlbimiz yorulmasın.

Bir dəfə bir qadın avtobusa minmək istəyir, lakin arxadan gələn gənclər ona yol vermədən kənara çəkilib özləri avtobusa minirlər. Qadın onlara baxır, susur, heç bir söz demədən o biri avtobusu gözləyir. Avtobus gəlir və qadın minir. Yolda bir yük maşını ilə avtobusun bir-birinə dəydiyini, ölən və yaralananların olduğunu görürlər. Bu, avtobus qadının minə bilmədiyi avtobus idi...

Yalan dünyadır

Aldanma dünyanın sən gərdişinə
Gəl uyma şeytanın kələk işinə
Bir gün çiy su qatar bişmiş aşına
Əzəldən bir fani yalandır dünya

Kiminin gücü var firavan yaşar
Kiminin dərdi çox dağları aşar
Kimi didərgindir çadırda yaşar
Əzəldən odlara salandır dünya

Bir xalqın qəlbində vətən yarası
Kiminin dərдинin yoxdur çarəsi
Kiminin dağılıb sönmüş yuvası
Neyləyim əzəldən talandı dünya

İnanma bu dünya fanidir fani
Neçə peyğəmbərlər gəlmiş de hanı?
Əbədi qalandır sanma cahanı
Əzəldən canları alandır dünya

İnsan bu dünyayçün heç bel bağlamaz
Dünya malı üçün əsla ağlamaz
Ömür başa çatır, canda saxlamaz
Həmişə qələbə çalandı dünya.

Əbədi həyat tək aldadar başın
Necə gəlib keçər bilməzsən yaşın
Vaxt çatsa bir anda bitirər işin
Deməyəm əbədi qalandı dünya.

Qərinələr gəlib əsrlər keçər
Əcdadlar dəyişər, nəsillər köçər
Torpaqdan yaranan, torpağa dönər
Əzəldən canları alandı dünya.

Təzəgül Cövdət qızı

gecikməsi raxit, tuberklyoz, sinir və endokrin sistemlərində olan pozğunluq lazımı qidaların qəbul edilməməsi və s. Bundan başqa irsi və yerli faktorlarla da əlaqəlidir.

İlk daimi diş 5-6 yaşlarında çıxır, yuxarı və aşağı çənə olmaqla sağ və solda, hər tərəfdə biz diş yerini tutur. Daha tez çıxmasına görə və çeynəmə dişi olduğuna görə kariyə ən çox bu dişdə yaranır. Təəssüf ki, ağrıdığı zaman səhvən süd dişi sayılıb çəkildiyi hallar çox olur. Bu zaman diş cərgəsində pozğunluq yaranır. Bu dişi heç bir diş əvəz etmir, nəticədə öndəki dişlər arxaya doğru, arxada sonralar çıxacaq dişlər isə önə doğru yerini dəyişir, dişlər arasında seyrəlmə və başqa qüsurlar yaranmağa başlayır.

Mütəxəssislər tərəfindən belə müəyyən olunub ki, süd dişlərinin kökü sorulduqca daimi dişin yaranmasına sərf olunur.

Bundan başqa süd dişlərinin kökü zamanında sorulmazsa dişlər laxlamır və düşür. Nəticədə daimi diş özünə yer tapıb çıxmağa çalışır, əyri bitir, bəzi hallarda isə retensiya olunur, yəni çənə sü-

müyündə qalır. Nəticədə əlavə oktodontik müdaxiləyə gərək qalır.

Bundan əlavə pis vərdişlər də çənə sümüyündə və diş cərgəsində pozğunluqlara və eybəcərliklərə gətirib çıxarır. Məsələn, barmaq sorma, dodaqları sorma (əən çox da aşağı dodaqları). Çox hallarda uşaqları sakitləşdirmək üçün aldadıcı əmzıklərdən istifadə edilməsi və əən çox uşaqların sevdiyi oyuncağı uzun müddət gəməirməsi də səbəb ola bilər.

Qeyd etmək istədiyim bir məsələdə vardır ki, öz müşahidələrimə əsasən valideynlər uşaqlardan şirniyyatları, şəkər və şokoladı qadağa etmək istəyirlər ki, diş çürümələrini əngəlləsinlər. Lakin unutmayaq lazım deyil ki, uşaq orqanizmi daima inkişafda olduğuna görə orqanizmin əsasən də beynin, zehnin inkişafı üçün orqanizmin tələbatı vardır. Tam olaraq əngəl etmək olmaz, lakin məhdudlaşdırmaq lazımdır.

Əgər uşaqlarınızın diş problemlərinin qarşısını almaq istəyirsinizsə onlara diş fırçası və məcunu alın, onlara dişlərini yumağı öyrədin.

Pis vərdişlər də çənə sümüyündə və diş cərgəsində pozğunluqlara və eybəcərliklərə gətirib çıxarır. Məsələn; barmaq sorma, dodaqları sorma (əən çox da aşağı dodaqları). Çox hallarda uşaqları sakitləşdirmək üçün aldadıcı əmzıklərdən istifadə edilməsi və əən çox uşaqların sevdiyi oyuncağı uzun müddət gəməirməsi də səbəb ola bilər.

BALIQLARIN FAYDALARI

Balıqlarda yüksək keyfiyyətli zülal vardır. Balıq əti dəmir, yod, fosfor və kalsium baxımından da zəngindir. Şirin su balıqlarının tərkibində K vitamini vardır. Balıqlar şirin su və duzlu su balıqları olaraq iki qismə ayrılır. Balıqların tərkibində “**palmol**” yağı vardır. Bu yağ maddələr mübadiləmiz üçün də çox əhəmiyyətlidir. Çünki o yağ E vitaminin qaynağıdır və xərçəng xəstəliyindən mühafizə olunma xüsusiyyəti vardır. Qan xolesteri yüksək olanlar ət yerinə balıq yemələri daha faydalıdır.

Balıqlar ətdən tez xarab olur.

Balıqlar evə gətirildiyində tez təmizlənilib bişirilməlidir. Tez bişirilməyəcəksə, balığı təmizləyib bir qaba qoymalı, ağzını möhkəmcə örtüb soyuducuya yerləşdirilməlidir. Bu şəkildə saxlama bir gündən artıq olmamalıdır. Hər balığı mövsümündə yemək daha məsləhətlidir. Qidalandırıcı və ləzzətli olması üçün hər şeydən əvvəl balıq təzə olmalıdır. Balığın təzəsinin çox yararlı olduğu kimi, köhnəsi də çox qorxuludur. Balığı alarkən çox

güvəndiyiniz bir insandan almalısınız.

Təzə balığın xüsusiyyətləri

Təzə balığın gözləri canlı və parlaq olur. Gözləri mat, dənük, göz bəbəyi çökmüş balıq köhnədir.

- Əti sərt və diridir. Barmaqla yoxlandığı zaman barmaq içinə girməz, quyruğu sallanmaz.
- Qəlsəmələri canlı və qırmızıdır.
- Suya buraxıldığında suyun dibinə çökər.
- Dəniz qoxuludur, ağır qoxmaz.
- Təzə balığın ağzı örtülü, köhnə balığın ağzı açıq olur.
- Pulları parlaqdır, dırnaqla qoparsan çıxmaz.

Pomidorlu balıq

İçindəkilər:

- 1 kilo balıq
- 3 ədəd pomidor
- 3 ədəd orta boy soğan
- 1 stəkan zeytun yağı
- 1 ədəd limon
- 1 stəkan su
- Lazımı qədər duz.

Hazırlanması:

Balıq təmizlənilir geniş bir listin içinə qoyulur. Bir tavaya da zeytun yağı, yarım halqa halında doğranmış incə soğanlar vam xodda öldürülür. Bunun üstünə qabığı soyulmuş pomidor doğranır. Pomidorlar tam bişənə qədər bişirilir.

Bunlar listin içindəki balığın üzərinə tökülür. Listə 1 stəkan su, duz və dilimlənmiş limon, varsa dəfnə yarpağı da əlavə edilir, sonra sobada 20 dəqiqəyə qədər bişirilir.

Nuş olsun!

Bakı salataı

İçindəkilər: 3 kartof, 3 yerkökü, 200 qr. kələm, 3 yumurta, keşniş, şüyüd, göy soğan, 1 alma, 1 xiyar, xama, duz, istiot.

Hazırlanması: Kələm nazik-nazik doğranır, duzlanır və övklənir. Kartof, yerkökü, yumurta bişirilir, isti-isti soyulur soyuyandan sonra xırda-xırda doğranır. Keşniş, şüyüd, göy soğan da doğranıb salata qatılır, alma və təzə xiyarda soyulub doğranır, duz və istiot vurulur, xama tökülüb qarışdırılır.

Nuş olsun!

Şəkər çörək

İçindəkilər: 500 qr əla növ un, 200 qr ərinmiş yağ, 100 qr şəkər tozu, 20 qr maya, 1 yumurta, 0,3 qr vanil.

Hazırlanması: Yumurtanın ağında maya əridilir, üzərinə ərinmiş yağ tökülərək bir qədər qarışdırılır, sonra şəkər tozu əlavə edilərək, 20-25 dəqiqə möhkəm çalınır. Sonra buna un əlavə edilərək, həll olanadək övklənir. Yumşalmış xəmir xırda-xırda kəsilib girdələnir və listlərə düzülür. Sonra üzərinə yumurta sarısı çəkilib sobada bişirilir.

Nuş olsun!

ZİYAFƏTLƏR

Ziyafət süfrələrində süfrəni hazırlamaq şəkli, qonaqlara olan sevgi və hörmətin bir əksi kimidir.

Xüsusi və ya rəsmi məqsədlərlə dəvət olunan qonaqlar üçün hazırlanan yemək süfrəsinə ziyafət süfrəsi deyilir.

Evlilik, doğum, tanışlıq və s. kimi xoşbəxtliklərin paylaşılmasında, dostluq əlaqələrinin güclənməsində, əcnəbi insanlarla tanışlıqda, iş və sosial əlaqələrin qurulmasında, gözəl bir gün keçirilməsində vasitəçi olmaqda ziyafətlər çox mühüm rol oynayır.

Xüsusi ziyafətlərdə dəvət sözlə və ya telefonla olur. Rəsmi ziyafətlərdə dəvət üçün dəvətnamə göndərilir.

Dəvətnamə ən azı bir həftə qabaq dəvət olunan şəxsə göndərilir.

Dəvət olunan şəxs ziyafətə gəlməyəcəksə ən az bir gün qabaqdan dəvət sahibinə bildirməlidir. Çünki süfrə qonaq sayına görə hazırlanır.

Ziyafət verildiyində ziyafət sahibi yemək menüsünü xüsusi olaraq seçməlidir.

Ziyafət süfrəsinin yeri

Ziyafətlər yayda eyvanlarda, hovuz kənarlarında, bağçalarda; soyuq havalarda yemək salonlarında, hətta mətbəxlərdə verilir.

Yemək verilən yer mütləq təmizlənməli, səliqəyə salınmalıdır.

Otağı əvvəlcədən yaxşı havalandırmaq və isitmək lazımdır. Yayda isə otaq sərin olmalıdır.

Ziyafətdə işlənən servis dəstləri

İmkan daxilində süfrələr gözə gözəl görünəcək şəkildə hazırlanmalıdır.

Yemək boşqabları düz ağ rəngdə olsa daha yaxşı olar, çünki düz ağ rəng qabların içinə qoyulan yeməklər gözəl görünür.

Süfrədə boşqab, stəkan, bıçaq, qaşığı, çəngəl və s. yeməkdən əvvəl hazır olmalıdır.

Boşqablar:

Yemək boşqabı: Digər boşqablara nisbətən daha böyükdür, altlıq vəzifəsini daşıyır.

Salat boşqabı: Yemək boşqabından çox kiçik olur və düzdür.

Şorba boşqabı: Kasa ya da içi dərin olur.

Çörək qabı: Kiçik və düz olur.

Şirniyyat və meyvələr üçün də başqa təmiz qablardan istifadə olunur.

Stəkanlar:

Meyvə suyu, adi su və kompot içmək üçün istifadə olunan stəkanların ağız geniş olarsa daha rahat olar.

Bıçaqlar:

Yağ bıçağı: kiçik bir bıçaqdır.

Yemək bıçağı: Yağ bıçağına nisbətən bir az böyükdür və kəsicidir.

Çəngəllər:

Yemək çəngəli: Orta böyüklükdədir.

Şirniyyat çəngəli: Yemək çəngəlindən kiçikdir.

Qasıqlar:

Yemək qaşığı: Orta böyüklükdə, yeməyi daha rahat alına biləcəyi formada.

Süfrənin hazırlanması

Gözəl bir süfrə hazırlamaq təmiz, xoşagələn bir örtü ilə başlayar. Yemək yeyilən otaqda insanın içinə fərahlıq verən rənglərdən istifadə olunmalı, narıncı, mavi, saftalı çiçəyi kimi rənglər hakim olmalıdır.

Süfrəyə əvvəl yumşaq bir örtü salınmalı, süfrə örtüsünü onun üstünə sərməlidir. Yumşaq bir örtü salmaq yemək qablarının sərt bir yerə dəyib zədələnməsindən qoruyur, həm də gurultunu azaldır. Süfrə örtüsü yerdən 30-40 sm yüksəklikdə olmalıdır.

Yaxşı bir süfrə geniş olmalıdır, yan-yan oturan iki qonağın arasında kifayət qədər açıqlıq olmalıdır. Adam başına 60-70 sm bir yer rahatca yetər.

Boşqablar adam sayına görə süfrə kənarından bir az içəri qoyulur.

Yemək bıçağı yemək boşqabının sağına, yemək qaşığı da onun yanına yerləşdirilir. Soluna isə çəngəllər qoyulur. Bıçaq, qaşığı və çəngəllərin ağız yuxarıya doğru yerləşdirilir.

Su stəkanları boşqabın sağ üst küncünə yerləşdirilir.

Çörək səbəti və salat boşqabı yemək boşqabının üst tərəfindən yerləşdirilir.

Süfrənin uyğun yerlərindən bol duz, istiot yerləşdirilir.

Süfrəyə sadəcə qucağa qoyulan salfetka qoyulmuşsa ayrıca dodaqları silmək üçün də salfetka qoyulmalıdır. Salfetkaları hər boşqabın üstünə və ya sol tərəfinə qatlayıb qoyulmalıdır.

İçmə suları su qablarında, mineral suları və meyvə suları öz qablarında qoyulmalıdır.

Süfrənin ortasına qonaqların birbirlərinə görmələrinə mane olmayacaq şəkildə içinə təzə və ya quru çiçək dolu bir güldən qoymaq süfrənin gözəlliyini tamamlayar. Meyvələrlə doldurulmuş şux meyvə qabları da süfrəyə ayrı bir gözəllik bəxş edər. Hətta süfrə şamdanlarla da bəzənə bilər.

GƏLİN BİRLİKDƏ GÜLƏK

TOYUĞUN DIŞLƏRİ

Müştəri afisanti çağırıldı:

-“Gətirdiyin toyuğun ən az on beş yaşı var” Dediyəndə afisant təcüblənərək soruşdu:

-“Hardan bildiniz ki, toyuğun on beş yaşı var?”

-“Dişlərindən bildim”.

Afisant donub qaldı və:

-“Yaxşı, toyuğun dişləri olmur ki”.

Müştəri təbəssüm etdi:

-“Toyuğun yoxdur, amma mənim var”.

TÖVLƏ

Birisi yerin altında tövlə tikməyi qərara alır. Torpağı qaza-qaza qonşunun tövləsinə girir. Bir sürü qoyunu görəndə kimi qaçaraq evinə gedir və arvadına:

-“Arvad, arvad! Deyə çıxırır.

Muştuğumu istəyirəm.

Qədimnən qalma bir qoyun tövləsi tapdım”...

BİLİRSİNİZMİ?

İlk işıqforun dəmiryollarında işləndiyini bilirsinizmi? Təhlükənin və ölümün xəbərcisi olaraq qırmızı rəng **“DAYAN”** signalı olaraq seçildi. 1830-cu ildə **“XƏBƏRDARLIQ”** işığı yaşıl, **“KEÇ”** işığı isə ağ rəngdə idi. Bir müddətdən sonra ağ signal qəzalara səbəb oldu. Bunun üçün qırmızı rəng **“DAYAN”**, yaşıl rəng **“KEÇ”**, sarı rəngi isə **“XƏBƏRDARLIQ”** signalı olaraq işlədilməyə qərar verildi. O vaxtlar da yollarda sadəcə at arabaları var idi, amma yenə də qəzalar baş verirdi. Qazla işləyən ilk işıqfor 1868-ci ildə İngiltərədə istehsal olundu. Günümüzdə işləyən avtomatik elektrikli işıqforları Qarret Morqan icad etmişdir.

* Qarışqaların kaloniya halında yaşadığını və bir kaloniyada yarım milyon qarışqa yaşadığını bilirsinizmi?

* Dünyada ən sürətli uçan quşun Qartal olduğunu və bir qartalın yüksəkliyə qalxdığında 322 km sürətinin olduğunu bilirsinizmi?

* Böyük bir filin üstünə milçək qonduğunu hiss etdiyini bilirsinizmi?

SƏN BUNA LAYIQSƏN

Molla Nəsrəddin su içmək üçün bir çeşmənin başına gəlir, amma görür ki, çeşmənin ağzı bir ağac qırıntısının ucuna parça sarıyaraq bağlayıblar. Ayağını çeşmənin divarına söykəyib ağacı çıxartmaq istədiyində, ağacla birlikdə su fişqırmağa başladı və Molla Nəsrəddini başdan aşağı islatdı. Molla Nəsrəddin donquldanaraq yerindən qalxdı və dedi:

-“Sən buna layıqsən ki, bağlayıblar”.

TAPMACALAR

Hər gün yenidən doğar.
Dünyaya xəbər yayar.

(qəzet)

Səsi var canı yox,
Danışır ağzı yox.

(radio)

Ana qırxayağın ən çox yorulduğu gün hansıdır.

(Uşaqlarının corablarını yuduğu gün)

Ocaq başında quyu, quyunun içində suyu,
Suyun içində ilan, ilanın ağzında mərcan.

(lampa)

Nənəmin ətəkləri, süpürür küçələri.

(Külək)

Səndə də var, məndə də
Canlı cansız hər yerdə.

(ad)

Altı daş, üstü daş
İçi dolu min bir daş.

(qəbir)

Babək Məmmədov

SƏN DEMƏ ANAM HAQLIYMIŞ

1. Uşaq heç vaxt söz başa düşməzmiş. Və uşağın ağzına bir dənə yumruq vurmaq istəyi bəzən olurmuş...
2. Yeyiləcək miqdarda yemək isidilməliymiş. Artığı heyif imiş, günah imiş...
3. Qarpız koladan daha ləzzətli və faydalı imiş, həm də soyuq isə...
4. Vitrində görünən cəlbedici oyuncaqlar öteri bir həvəs üçünmüş. Bir-iki dəfə oynandıqdan sonra cazibəsini itirmiş...
5. Zəng edənin ana olduğu mobil telefonunun ekranında görünürsə, tez telefon götürülməliymiş. İş-gücünü bir kənara qoyub onunla danışılmalıymiş...
6. Ananın xoşuna gəlməyən hər dost dediklərimiz təhlükəli imiş. Və bir gün gələr onun zərəri dəyərmiş...
7. Telefon bir ünsiyyət vasitəsi imiş. Saatlarla uzanaraq telefonla danışmaq vaxt itkisi imiş. Yaş ötdükcə texnologiya dözülməz olurmuş...
8. Papaq evdən çıxmadan taxılmalıymiş. Soyuq möhkəm baş ağrısına səbəb olurmuş...
9. Alt köynəyi geyinməmək bel ağrısına səbəb olurmuş. Yataqdan erkən qalxmaq günü daha yaxşı və zəhmətsiz yaşamağa səbəb olurmuş...
10. Yetkin bir adamın uşaqların istək və hərəkətlərinə mənə verməyi qeyri mümkün imiş...
11. Kənardə, yeməxanalarda alınan qidalar ana əli ilə bişmiş yeməklərin yanında heç nə imiş. Və bunların bir qismi ekoloji cəhətdən təmiz deyilmiş...
12. Yeməyin görünüşü ən az ləzzəti qədər mühüm imiş...
13. Vaxt olanda dükanları bir-bir gəzmək nə qədər maraqlıymiş. Təbii ki, ən münasib qiymətdə ən yaxşı məmulatlar həmişə var imiş...
14. Yaxşını, gözəli özündən əvvəl özünü fikirləşmədən, qarşılıq gözləmədən uşağı üçün istəyirmiş, ana. Və bu ancaq sözdə qalmırmış. Sən demə anam haqlıymiş...